

Tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg innen kommunens myndighetsområde

Norsk Vann Rapport

(Tidligere NORVAR-rapporter)

Det utgis 3 typer rapporter:

Rapportserie A:

Dette er de opprinnelige hovedrapportene. Dette kan være:

- Rapportering av prosjekter som er gjennomført innenfor organisasjonens eget prosjektsystem
- Rapportering av spleiselagsprosjekter hvor to eller flere andelseiere i Norsk Vann BA samarbeider for å løse felles utfordringer
- Rapportering av prosjekter som er gjennomført av andelseiere eller andre. Rapporten vil i slike tilfeller kunne være en ren kopi av originalrapporten eller noe bearbeidet

Fortløpende nummer xx-årstall

Rapportserie B:

Dette er en serie for «enklere» rapporter, for eksempel forprosjekter, som vil være grunnlag for videre prosjektvirksomhet mm.

Fortløpende nummer Bxx-årstall

Rapportserie C:

Dette er rapporter delfinansiert av Norsk Vann, men som er utgitt av andre.

Fortløpende nummer Cxx-årstall

Prosjekresultatene fra Norsk Vann Rapport (serie A og B) kan fritt benyttes internt i egen organisasjon. Når prosjekresultatene benyttes i skriftlig materiale, må kilde oppgis. Viderealg/formidling av resultatene utover dette er kun tillatt etter skriftlig avtale med Norsk Vann BA.

Norsk Vann har ikke ansvar for feil eller ufullstendigheter som måtte forekomme i rapporten og kan ikke stilles økonomisk eller på annen måte til ansvar for problemer som måtte oppstå som følge av bruk av rapporten.

Norsk Vann

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norsk vann.no
www.norsk vann.no

Forsidefoto: Rune Dreyer Olsen, Tromsø kommune, Vann og avløp.

Norsk Vann Rapport

Norsk Vann BA

Adresse: Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norsk vann.no
Internettadresse: norsk vann.no

Rapportnummer: 184 - 2011
ISBN 978-82-414-0324-8 ISSN 1504-9884 (trykt utgave) ISSN 1890-8802 (elektronisk utg.)
Dato: 10. august 2011
Antall sider (inkl. bilag): 81
Tilgjengelighet: Åpen: x Begrenset:

Rapportens tittel: Tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg innen kommunens myndighetsområde	
Forfattere: Jørund Ofte, Paul Windt og Terje Farestveit (til 1.9.2010), Sweco Norge AS	
Ekstrakt: Kommunene har fått delegert myndighet etter forurensningsforskriften for utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter o.l. mindre enn 50 pe, utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelser under 2 000 pe til ferskvann og under 10 000 pe til sjø, utslipp av oljeholdig avløpsvann og påslipp av avløpsvann fra virksomheter til offentlig avløpsnett. Kommunene har myndighet til å gi tillatelser til utslipp og stille krav til påslipp. Det følger av delegert myndighet at kommunene også har ansvar for å føre tilsyn med at utslipp er i samsvar med krav gitt i utslippstillatelsene. Det skal også føres tilsyn etter forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Undersøkelser viser at kommunene i liten grad har gjennomført tilsyn, og rapporten retter seg mot kommuner som skal starte tilsynsarbeidet. Rapporten gir veiledning når det gjelder organisering, innhold, omfang og gjennomføring av tilsynsoppgavene. Den legger vekt på behovet for å kartlegge omfang og ressursbehov i en tidlig fase slik at hensiktsmessig organisering kan etableres i starten. Ressursbehovet for gjennomføring av et systematisk tilsyn er stort, og det er viktig at en under planlegginga også vurderer interkommunalt samarbeid. Veiledningens innledende kapitler tar for seg generelle tema som organisering, rollefordeling og rollekonflikter, rammer og innhold i tilsynet, relevant lovverk og finansiering av tilsynet. Det er gitt eksempler på hvordan kommuner hver for seg eller sammen har organisert tilsynsvirksomheten. Veiledningen har videre beskrevet hvordan tilsyn kan planlegges og gjennomføres for ulike typer utslipp slik de går fram i forurensningsforskriftens kapitler 12, 13, 15 og 15 A. Eksempler på skjemaer som kan brukes under tilsyn på ulike anleggstyper finnes i vedlegg.	
Emneord, norske: Forurensningsforskriften Kommunalt ansvar Tilsyn Utslipp og påslipp	Emneord, engelske: National Pollution Regulations The Municipal Responsibility Auditing Sewage Systems Discharge and release to public systems

Forord

I henhold til forurensningsforskriften del 4 om avløp fikk kommunene utvidet sitt område som forurensningsmyndighet betydelig fra 2007. Utøvelse av forurensningsmyndighet innebærer blant annet at det skal føres tilsyn og kontroll med at krav i forurensningsforskriften, utslippstillatelser og pålegg blir fulgt opp av den ansvarlige. Tilsyn med at krav etterleves er et viktig tiltak for å unngå eller redusere forurensning, det bidrar til økt bevissthet hos forurenser, det har en forebyggende effekt og det bidrar dessuten til "likhet for loven" gjennom at gitte krav skal følges.

Kommunene har fått delegert myndighet til å påvirke miljøstatus i eget nærmiljø, og Norsk Vann vil sterkt oppfordre kommunene til å benytte denne muligheten som samtidig gjør at de oppfyller Miljøverndepartementets intensjoner med de delegeringer som er gjennomført.

Målet med denne rapporten er å gi kommunene en enkel og målrettet veiledning som beskriver ulike måter å gjennomføre tilsynsoppgaver på. Det vil si hvordan håndtering av avløpssaker kan organiseres og hvordan de ulike roller en kommune har på dette feltet, kan utøves rasjonelt og klart.

Sweco Norge AS har vært engasjert som rådgiver for prosjektet. Rapporten er utarbeidet av Jørund Ofte, Paul Windt og Terje Farestveit (fram til 1.9.2010) fra Sweco Norge AS. Det engelske sammendraget er skrevet av Mathias Kleppen, Sweco Norge AS.

En arbeidsgruppe har bistått i arbeidet med mange gode bidrag og innspill. Arbeidsgruppen har bestått av: Asbjørn Tufto fra Ringsaker kommune, Nina Alstad Rukke fra Lier kommune, Gro Gaarder fra Marker kommune og Aremark kommune, Anne Marie Heidenreich fra Enebakk kommune, Rune Dreyer Olsen fra Tromsø kommune og Idar Olsen fra Bærum kommune. Dessuten har Terje Farestveit deltatt i gruppa fra 1.9.2010 som representant for Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif). Det har vært avholdt tre møter med arbeidsgruppa sammen med representanter fra rådgiver og fra Norsk Vann.

En referansegruppe har gitt verdifulle kommentarer til utkast til rapport. Følgende personer har bidratt i referansegruppa: Kjersti Vik-Strandli fra Ullensaker kommune, Bente Solem og Dag Erik Håvimb fra Melhus kommune og Magne Nesse fra Fylkesmannen i Troms. Vi har også mottatt nyttige kommentarer fra Kirvil Stoltenberg, Klif og fra Helge Njaa, Leverandørforeningen for godkjente minirensesanlegg.

Norsk Vann vil takke alle som har bidratt i arbeidet med rapporten!

Hamar, 10. august 2011

Ole Lien

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag.....	5
English summary.....	8
1. Innledning	11
2. Kommunalt tilsyn – hvorfor og hvordan?	13
2.1. Rammer for kommunalt tilsyn	13
2.2. Organisering	14
2.2.1. Prinsipper	14
2.2.2. Hvilke organ skal/kan gi tillatelser og/eller føre tilsyn?	15
2.2.3. Lokal eller interkommunal organisering	16
2.2.4. Tillatelsens omfang og forholdet til tilsyn	23
2.2.5. Forholdet til gamle tillatelser etter gammelt regelverk	23
2.3. Krav til anleggseierens kompetanse	24
2.4. Organisering og rollehåndtering	24
2.4.1. Roller og funksjoner	24
2.4.2. Roller og målgrupper	25
2.4.3. Vurderinger	25
3. Juridisk og faglig grunnlag for å føre tilsyn	27
3.1. Lovverk	27
3.2. Kommunale planer	28
4. Tilsyn – innhold og begrensninger	29
4.1. Hva skal til for å drive tilsyn?	30
4.1.1. Ressurstilgang	30
4.1.2. Grunnlag for tilsyn	31
4.1.3. Motivasjon og forventet nytte av tilsyn	31
4.1.4. Kompetanse	32
4.2. Ulike former for tilsyn	33
4.2.1. Anleggseierens egenkontroll og rapportering	33
4.2.2. Tilsynets kontroll, rapportering og oppfølging	34
4.2.3. Kontroll med relevant del av internkontrollsystem	35
5. Tilsyn etter kapittel 12 - utslipp mindre enn 50 pe	37
5.1. Hva krever forurensningsforskriften?	37
5.2. Forberedende oppgaver	38
5.2.1. Organisering	38
5.2.2. Kartlegging av omfanget	38
5.2.3. Tilsynsplanen	39
5.3. Gjennomføring av tilsyn	40
5.3.1. Tilsynsbesøket	40
5.3.2. Oppfølging etter gjennomført tilsyn	42
6. Tilsyn etter kapittel 13 - utslipp fra mindre tettbebyggelser	43
6.1. Variasjoner avhengig av alder og geografisk beliggenhet	43
6.1.1. Ulike følsomhetsområder	43
6.1.2. Forholdet til eksisterende tillatelser	43
6.2. Tilsynsoppgaver på ulike deler av avløpssystemet	44
6.2.1. Ledningsnett	44
6.2.2. Renseanleggene (utslippskontrollen)	45
6.2.3. Utslippssted	47
6.2.4. Lukt	47
6.2.5. Hendelser og avvik	47
6.2.6. Prøvetaking	48
6.3. Rapportering	49
6.4. Gjennomføring av tilsyn	49

6.4.1.	Forberedelser.....	49
6.4.2.	Tilsyn på renseanlegg	49
6.4.3.	Tilsyn på transportsystem og overløp.....	50
6.4.4.	Tilsyn på utslippsstedet.....	50
6.4.5.	Langtidsplan for gjennomføring av tilsyn	51
6.4.6.	Oppfølging etter gjennomført tilsyn	51
7.	Tilsyn etter kapittel 15 – oljeholdig avløpsvann	52
7.1.	Forholdet til eksisterende tillatelser.....	52
7.2.	Oversikt med database.....	52
7.3.	Gjennomføring av tilsyn	53
7.3.1.	Plan for gjennomføring.....	53
7.3.2.	Oppfølging etter gjennomført tilsyn	53
8.	Tilsyn etter kapittel 15A - påslipp.....	54
8.1.	Forurensningsmyndighet	54
8.1.1.	Påslipp	54
8.1.2.	Regulering av påslipp.....	55
8.1.3.	Fotokjemikalier og amalgamholdig avløpsvann	55
8.2.	Gjennomføring av tilsyn	55
8.2.1.	Plan for gjennomføring.....	55
8.2.2.	Tilsyn med virksomheten.....	56
8.2.3.	Innsyn i internkontrollsystemet	56
8.2.4.	Oppfølging etter gjennomført tilsyn	56
9.	Finansiering.....	57
Vedlegg.....		58
	Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 12.....	59
	Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 13.....	65
	Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 15.....	72
	Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 15 A.....	75
	Sjekkliste for tilsyn ved avløpsanlegg der kommunen er forurensningsmyndighet.....	78

Sammendrag

Generelt

For å kunne føre tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg er det viktig at kommunen som forurensningsmyndighet har etablert et grunnlag i form av oversikt over anlegg, beliggenhet, rensemetoder og eventuelt andre opplysninger. Dette kan være et omfattende arbeid mange steder, men må være gjennomført for de områder det planlegges tilsyn for. Dette kan være vassdrag, utvalgte bekker, områder hvor det kan være konflikter mellom avløp og brønner eller eventuelt hele kommunen.

Forutsetning for å føre tilsyn

Mange kommuner finner dette grunnlagsarbeidet så omfattende at de velger å samarbeide med andre for å sikre nok kompetanse og kapasitet. Spesielt i en oppstartsfase vil dette ofte være nødvendig. I denne veiledningen er det pekt på flere former for slikt samarbeid, blant annet vertskommune og tilsyn ved hjelp av driftsassistanser.

Som underliggende prinsipp gjelder også her at forurenser skal betale. Forurensningsforskriften åpner for at kommunene gjennom lokal forskrift kan finansiere arbeidet gjennom saksbehandlings- og kontrollgebyr. Gebyret forutsettes å dekke de konkrete kostnader knyttet til de nevnte tjenester. Tilsyns- og kontrollgebyr kan med fordel være årsgebyr, men dette tilsier at tilsyn bør gjennomføres regelmessig. Det vil være uheldig å kreve betaling for en tjeneste som har en lav frekvens (mindre enn 5 år eksempelvis).

Gjennomføring av tilsyn

Tilsyn er kontroll pluss reaksjon og kan gjennomføres for både plan- og driftsfasen, det vil si at planlegging og bygging av renseanlegg også kan omfattes. Kontroll i plan- og byggefasen hjemles i plan- og bygningsloven, og det vil være naturlig for kommunen å legge tilsynet inn i arbeidet med byggetillatelse. Med mindre annet er beskrevet, brukes begrepet tilsyn i denne veiledningen om tilsyn med drift- og utslippsforhold etter forurensningsloven.

I "Forskrift om begrensning av forurensninger" (forurensningsforskriften) har kommunene fra 1. januar 2007 fått delegert myndighet for alle utslipp mindre enn 50 pe og utslipp fra tettbebyggelse opp til 2 000 pe med utslipp til ferskvann eller elvemunning og opp til 10 000 pe med utslipp til sjø (forskriftens kapittel 12 og 13). Videre har kommunene fått delegert myndighet for utslipp av oljeholdig avløpsvann og påslipp fra virksomheter til offentlig avløpsnett (forskriftens kapittel 15 og 15A).

Intensjonen er blant annet å sikre lokal forankring av beslutninger og myndighetsutøvelse på sektoren. Dette ut fra en holdning om at "den vet best hvor skoen trykker, som har den på" og kommunene har uten tvil fått en unik mulighet til å påvirke miljøsituasjonen i eget nærområde.

Med myndighet til å gi tillatelse til utslipp eller påslipp til offentlig nett, følger også ansvar for å føre tilsyn med tillatelsene. Dette innebærer at forurensningsmyndigheten skal føre systematisk kontroll med at forutsetningene for gitte tillatelser til utslipp og/eller påslipp overholdes. Tilsyn innebærer også sanksjon ved brudd på forutsetningene og eventuelle avvik fra forutsetningene kan eller skal utløse pålegg om tiltak. Veiledningen har som mål å gi praktiske innspill til hvordan tilsynsoppgavene kan organiseres, planlegges og gjennomføres.

Myndigheten er delegert til kommunen ved kommunestyret. Kommunestyret kan igjen foreta nødvendig delegering slik at myndighetsutøvelsen kan organiseres og gjennomføres på en hensiktsmessig og tilfredsstillende måte. Oppgaven er ressurskrevende og for mindre kommuner kan det være rasjonelt gå inn i et interkommunalt samarbeid for å løse oppgaven. Uavhengig av om det velges en lokal

eller interkommunal organisering, må myndighetsutøvelsen organiseres og gjennomføres slik at det i minst mulig grad oppstår rom for rollekonflikter.

I veiledningen har en omtalt ulike tema som må vurderes og legges til grunn for tilsynsvirksomheten. Dette gjelder kartlegging, organisering, planlegging, gjennomføring og avslutning/rapportering av tilsynet. Det kreves en registrering av anlegg for å synliggjøre omfanget, og det må legges en plan for gjennomføring for å synliggjøre resursbehovet, så vel med hensyn på økonomi som kompetanse.

Gjennomføring av tilsyn vil normalt starte med en gjennomgang av den rutinemessige rapportering fra anleggseier til kommunen som forurensningsmyndighet. For mindre anlegg kan dette være kommunens egen dokumentasjon om anlegget, eventuelt supplert med rapporter fra slamrenovatør eller fra drifts- og vedlikeholdsavtale. Gjennom rapportering synliggjøres anleggseiers egenkontroll samtidig som det langt på vei viser hvor det er størst behov for tilsyn og eventuelt formen for tilsyn ute på anleggene.

Tilsyn skal omfatte gjennomgang og oppfølging av dokumentasjon med hensyn på godkjenninger, driftsrutiner og driftsresultat, men også forhold rundt utført drift som lukt, utslipp og rutiner for prøvetaking.

Et tilsyn er ikke avsluttet før det er gitt tilbakemelding til forurensningsmyndigheten, skrevet en tilsynsrapport og eventuelt gitt anbefaling om tiltak.

Ulike tilsynsobjekt

Forurensningsforskriften kapittel 12 gjelder for utslipp <50 pe. Dette er i hovedsak private utslipp og anlegg, og det er stor variasjon i krav avhengig av type anlegg, når utslippet ble godkjent og stedlige forhold. Uavhengig av alder og krav til utslipp er alle anleggene underlagt kommunen som forurensningsmyndighet og tilsynsmyndighet. For de fleste kommuner vil dette kunne representere mange anlegg med varierende utforming/prosessløsning og derfor være svært ressurskrevende. Gjennomføring av tilsyn på disse anleggene krever både motivasjon for oppgaven, et godt grunnlag og god planlegging. Det må i planarbeidet vurderes behov for nødvendige ressurser for gjennomføring og etterarbeid. I de fleste tilfellene vil det være fornuftig å tilpasse antall tilsyn til kapasiteten for å sikre tilfredsstillende oppfølging.

Forurensningsforskriften kapittel 13 gjelder for utslipp >50 pe i tettbebyggelser mindre enn 2000 pe til ferskvannsresipienter eller elvemunninger og mindre enn 10 000 pe til sjøresipienter. Anleggene er i hovedsak eiet av kommunen. Dette krever god rolleforståelse og en bevisst holdning til at kommunen både eier, driver og er myndighetsutøver for utslippet. Det skal føres tilsyn med så vel ledningsnett som med pumpestasjoner, renseanlegg og utslippsledning med utslippspunkt. Det kan være fordelaktig at en ved planlegging av hvert besøk, varierer hvilke deler av avløpsanlegget det skal gjennomføres tilsyn for og eventuelt hvor hyppig det skal gjennomføres tilsyn.

Kommunen er forurensningsmyndighet for utslipp (herunder påslipp) av oljeholdig avløpsvann fra virksomheter som er omfattet av kapittel 15 i forurensningsforskriften. Som et første ledd i utførelsen av tilsyn bør det etableres rapporteringsrutiner for tømning og sentrale driftsforhold. Gode oversikter vil effektivisere tilsynet. For å sikre kontinuitet i gjennomføringen, bør det utarbeides en plan for hvordan tilsynet skal utføres over en periode på minst 5 år.

Gjennom kapittel 15 A Påslipp, er kommunen gitt myndighet til å sette krav til påslipp til offentlig avløpsnett. Det er viktig å være oppmerksom på at dette gjelder påslippet, og forurensningsmyndighetens øvrige ansvar forblir uendret. Kommunene kan kun regulere forhold som påvirker kommunens eget avløpsanlegg (arbeidsmiljø, ledningsnett og renseanlegg inkludert slam) og blir kun forurensningsmyndighet for påslippskrav satt innenfor rammene i § 15 A-4. For å oppnå god oversikt og rasjonell gjennomføring av

tilsynet, bør det vektlegges at alle påslipp har påslippstillatelse/-avtale uavhengig av påslippets kvalitet. Dette vil bidra til god kommunikasjon, samt at tilsynsmyndigheten lettere kan konsentrere tilsynet mot de aktiviteter som representerer størst risiko for drift, HMS og egne utslippskrav. God planlegging vil gi rasjonell og godt fordelt tilsyn over tid.

Eksempler

Det kreves ressurser, personell og økonomi for å gjennomføre tilsynsarbeid. Veiledningen gir en rekke eksempler på kommuner som har valgt ulik organisering av tilsynet og som er kommet ulikt langt i arbeidet. Eksempelene kan illustrere hva som må til for å kunne gjennomføre tilsyn på en god måte og er også ment å være en veiledning for kommuner som står foran en økt satsing på området.

English summary

This report is published in Norwegian by Norwegian Water BA (Norsk Vann BA).

Address: Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar, Norway
Phone: + 47 62 55 30 30
E-mail: post@norsk vann.no
Website: www.norwegian-water.no / www.norsk vann.no

Report no: 184 - 2011
Report title: Supervision of discharges from sewer systems within the municipal sphere of authority
Date of issue: 10th August 2011
Number of pages: 81

Keywords: National Pollution Regulations
The Municipal Responsibility
Auditing Sewage Systems
Discharge and release to public systems

Authors: Jørund Ofte, Sweco Norge AS
Paul Windt, Sweco Norge AS
Terje Farestveit, Sweco Norge AS (till 1st Sep 2010)

ISBN: 978-82-414-0324-8
ISSN 1504-9884 (printed edition)
ISSN 1890-8802 (electronic edition)

Summary:

In order to supervise discharges from wastewater treatment plants it is important that the municipality, as the local pollution control authority, has established a foundation in the form of an overview of facilities, location, treatment methods and any other relevant information. This can be an extensive task in many places, but must be completed for those areas where audits are planned. This may be rivers, selected streams, areas with potential conflicts between the drains and wells, or possibly the entire municipality.

Prerequisite for auditing

Many municipalities find this work so extensive that they choose to work with others to ensure sufficient expertise and capacity. Especially in a startup phase, this will often be necessary. In this guide it is pointed to several forms of such cooperation, including host-municipality and auditing by the aid of operations assistance.

The main underlying principle is "polluter pays". The pollution regulations allow municipalities, through local regulation, to finance the work through a procedural and inspection fee. The fee is expected to cover the actual costs of the services. Audit- and inspection fee may advantageously be annual fees, but this suggests that audits should be conducted regularly. It would be unfortunate to require payment for a service that has a low frequency (for example less than 5 years).

Implementation of audits

Auditing is the control itself in addition to the potential reaction, and can be implemented for both the planning and the operational phase, i.e. the planning and construction of treatment plants can also be covered. For the planning and construction phase it will be appropriate for the municipality to put the audit into the work of processing building permits. In this guide, the audit relates to the operating conditions unless otherwise

specified.

In the "Regulations relating to pollutions control" (Pollution Regulations), the municipalities have from 1st January 2007 been delegated authority over all discharges less than 50 pe (person equivalent) and discharges from agglomerations (suburbs/small cities) of up to 2000 pe to freshwater or estuaries and 10 000 pe with discharges to ocean (Regulations chapter 12 and 13). Moreover, the municipalities have been delegated authority over discharges of oily waste water and release from businesses to public networks (Regulations chapter 15 and 15A).

The intention is, amongst other things, to ensure local involvement of decision-making and governance in the sector. This has evolved from an attitude that the local authorities are best situated to understand what happens in their own area. And by doing it this way, the local authorities have undoubtedly been given a unique opportunity to influence the environment in their own neighborhood.

With the authority to issue permits for discharge or release to municipal networks, comes the responsibility for overseeing and auditing permits. This means that the authority shall maintain systematic control of the prerequisites for the given discharge permits. Supervision also includes sanctions for violations of the assumptions and any deviation from the assumptions can or should trigger the imposition of necessary measures. This guide aims to provide practical input on how the surveillance activities can be organized, planned and implemented.

The authority is delegated to the municipality represented by the municipal council. The municipal council may in turn make the necessary delegation to ensure that the exercise of authority can be organized and implemented in a timely and satisfactory manner. The task is resource-intensive and for smaller municipalities, it may be rational to establish inter-municipal cooperation to solve the task. Whether a local or inter-municipal organization is the preferred option, the exercise of authority must be organized and implemented so that any conflict of interest is avoided.

The guide discusses various issues that must be considered and applied to the supervisory activities. This includes mapping, organization, planning, implementation and completion/reporting of the audit. It requires registration of the wastewater plants to demonstrate the scope of work, and there must be a plan for implementation to highlight the resources needed, both in terms of finance and competence.

Implementation of supervision or auditing will normally start with a review of the routine reporting from the plant owner to the municipality's pollution authority. For smaller plants, this may be the municipality's own documentation regarding the facility, possibly supplemented with reports from sludge removers or a service agreement. Through this reporting the functionality of the plant owners internal control system is visualized. At the same time it will largely show where the greatest needs for further inspections are, and possibly in what form the audits should be applied on the plants.

The audit will include review and monitoring of documentation with respect to approvals, operational procedures and operating results, and also include aspects of the operational performance such as odor, discharge and procedures for sampling.

An audit is completed when feedback to the pollution control authority has been given, a written inspection report has been produced and any recommendations for action, if needed, are established.

Different inspection objects

The Pollution Regulations, Chapter 12 applies to systems <50 pe. These are mainly private facilities and there is a great variation in requirements depending on the type of

construction, when the facility was approved and local conditions. Regardless of age and discharge requirements, all facilities are subject to the municipality as pollution authority/supervisory authority.

For most municipalities, this could represent many systems with different design / process solutions, and therefore be very resource intensive. Implementation of supervision on these plants requires both motivation for the task, a good foundation and good planning. The necessary resources for implementation and follow-up must be considered during the planning stage. In most cases it would be prudent to adapt the number of audits to the capacity of the local pollution authority to ensure adequate follow-up.

Pollution Regulations, Chapter 13 applies to discharges > 50 pe in agglomerations less than 2000 pe to freshwater recipients or estuaries, and less than 10 000 pe to ocean recipients. The plants are mainly owned by the municipality. This requires a good understanding of roles, and an awareness of the municipality being the owner and operator while at the same time exercising authority for the discharge. The supervision and auditing applies for the whole network including pumping stations, the plant itself and the discharge at the release point. It may be advantageous during the planning of each visit that it is clearly stated which parts of the sewage system that shall be audited, and at what frequency the inspections will be carried out.

The municipality is the authority on pollution discharge of oily wastewater from activities covered by Chapter 15 of the Pollution Control Regulations. This includes oily wastewater released to municipal networks from businesses as well. As a first step in the execution of supervision there should be established a reporting procedure for emptying and key operating conditions. Good overviews will streamline the audit. To ensure continuity in the implementation, there should be developed a plan for how the audit will be performed over a period of at least 5 years.

Through Chapter 15 A, "wastewater released to municipal sewage systems from businesses", the municipality is given the authority to set requirements for this release to the public sewage system. It is important to note that this applies to the release onto municipal sewage networks and that the pollution authority's other responsibilities will remain unchanged. Municipalities can only regulate matters that affect the council's own waste water treatment infrastructure (working environment, pipelines, pumping stations and treatment plants including sludge), and is only pollution authority for release requirements set within the framework of § 15 A-4. To obtain a good overview and rational implementation of the audit, it should be emphasized that all releases from businesses should have a permit, or an agreement, regardless of the quality of the supplied sewage. This will contribute to good communication, and the pollution authority can easily focus the audit on the activities that represent the greatest risk for the operation, worker safety and their own discharge requirements. Good planning will lead to a rational and well distributed supervision over time.

Examples

It requires resources, personnel and capital, to carry out the audit work. This guide provides several examples of municipalities that have chosen different ways of organizing the audits, and that have progressed at different rates concerning the work. The examples will illustrate what is needed to carry out supervision in a satisfactory manner and is also intended as a guide for municipalities that are facing an increased focus on the area.

1. Innledning

Da Miljøverndepartementet med virkning fra 1. januar 2001 fastsatte "Forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg", fikk kommunene delegert myndighet for utslipp opp til 1 000 pe. Denne myndigheten ble seinere utvidet gjennom ny avløpsdel i "Forskrift om begrensning av forurensninger" (forurensningsforskriften), og kommunene har fra 1. januar 2007 myndighet over alle utslipp mindre enn 50 pe og utslipp fra tettbebyggelser opp til 2 000 pe med utslipp til ferskvann eller elvemunning og opp til 10 000 pe med utslipp til sjø.

I revisjonen fra 2007 har kommunene også fått delegert myndighet for utslipp av oljeholdig avløpsvann og påslipp fra virksomhet til offentlig avløpsnett.

Intensjonen med delegering er blant annet å sikre lokal forankring av beslutninger og myndighetsutøvelse på sektoren. Dette ut fra en holdning om at "den vet best hvor skoen trykker, som har den på". Kommunene har uten tvil fått en unik mulighet til å påvirke miljøsituasjonen i eget nærområde.

Kommunenes myndighetsområde etter forskriften gjelder:

- ♣ Å gi tillatelser til utslipp av sanitært avløpsvann etter kapittel 12 i forskriften
- ♣ Å gi tillatelser til utslipp av kommunalt avløpsvann etter kapittel 13 i forskriften
- ♣ Å gi tillatelser til utslipp, herunder også påslipp, av oljeholdig avløpsvann etter kapittel 15
- ♣ Å fastsette krav til påslipp fra virksomheter til offentlig avløpsnett (kapittel 15A)
- ♣ Å føre tilsyn med at krav i tillatelser oppfylles
- ♣ Å sørge for sanksjoner, det vil si at regelbrudd får konsekvenser
- ♣ Å rapportere til overordna organ i samsvar med krav i forskrift

Kommunenes ansvar i denne sammenheng gjelder både offentlige og private anlegg. Samtidig har kommunene ansvar som:

- ♣ Leverandør av kommunaltekniske tjenester til publikum og næringsliv
- ♣ Administrativt ansvar som saksforbereder for politiske organ og utarbeidelse av overordna planer for egen utvikling
- ♣ Søker om utslipp, eier og driver av kommunale avløpsanlegg
- ♣ Veileder for publikum

Dette viser at kommunene har mange roller, og det er viktig at en skiller rollene og er seg disse bevisst.

Lokal myndighet kan imidlertid også innebære en viss grad av ulikhet i behandling av saker fra kommune til kommune ut fra ulike mål, faglige vurderinger og holdninger, samt ulik vekt på næringspolitiske prioriteringer. For å legge til rette for best mulig samordning, er det utarbeidet veiledninger for behandling av utslippssøknader og her følger en om tilsyn.

Samtidig med at rollene blir flere øker også de faglige utfordringene som følger av:

- ♣ Intens utbygging av fritidsområder i fjellet og langs kysten med hytter av høy sanitærteknisk standard
- ♣ Økende forurensning i overvann
- ♣ Økende nedbørintensitet som kan overbelaste avløpsanlegg hvis ikke rette tiltak settes inn
- ♣ Behov for fornying/rehabilitering av avløpsanleggene

Alt dette stiller store krav til kompetanse, kapasitet og organisering i kommunene. Delegert myndighet gir samtidig kommunene en unik mulighet til å påvirke målsetning, utvikling og kvalitet i egne vannforekomster til beste for befolkningen og naturmiljøet i kommunen.

I tråd med vannforskriften, basert på EUs rammedirektiv for vann, forutsettes at vannressursene skal framstå som minst mulig påvirket, og formålet med forurensningsforskriftens avløpsdel (del 4) er å beskytte miljøet mot uheldige virkninger av utslipp av avløpsvann (§ 11-1).

Selv om myndighetsutøvelse for små renseanlegg og kontroll av industribedrifters påslipp gjerne representerer de største faglige utfordringer, så er det avløpsanlegg i spredt bebyggelse som ofte representerer de største ressursmessige, organisatoriske og miljømessige utfordringene.

Erfaringene viser at kommunene har kommet godt i gang med å håndtere utslippssøknader og å gi tillatelser. Når det gjelder tilsynsarbeidet, er det fremdeles langt igjen før det er etablert oversikt over status og behov for kontroll og tilsyn, og før systemer for slik virksomhet er etablert. Dette er den mest ressurskrevende delen, og det er en stor utfordring for kommunene å få dette på plass.

Tilsyn med avløpsanlegg er et omfattende arbeid. I Tromsø kommune for eksempel finnes ca. 2 200 private avløpsanlegg. I Drammensregionen hvor 9 kommuner har inngått samarbeid om blant annet tilsyn, finnes 12 000 anlegg tilhørende kapittel 12 i forurensningsforskriften. En antar også at det er et svært stort antall utslipp av oljeholdig avløpsvann som krever tilsyn etter kapittel 15 i forskriften. I tillegg viser erfaringer at det ikke bare er gamle anlegg som er mangelfulle. Også på nye anlegg er det mange mangler og mye å følge opp.

Små kommuner vil gjennomgående ha små muligheter for å etablere et godt tilsyn. Fagmiljøene er små og enkeltvis har de sannsynligvis for liten total kompetanse. Et samarbeid om kontroll og tilsyn med andre kommuner vil være en god måte å løse dette på. En anbefaler å starte med å skaffe oversikt over omfang og ressursbehov i egen kommune og sørge for at interkommunalt samarbeid vurderes ved organisering av tilsynsarbeidet. Det anbefales å lage en samlet plan for arbeidet og sørge for ressurser (økonomi og bemanning) til å gjennomføre planen.

2. Kommunalt tilsyn – hvorfor og hvordan?

2.1. Rammer for kommunalt tilsyn

Kommunene gir tillatelse til utslipp av avløpsvann på bakgrunn av delegert myndighet etter forurensningsforskriften. Hvordan arbeidet gjennomføres kan variere med type sak og hvordan kommunen har organisert arbeidet. Generelt gjelder at kommunen innen seks uker fra mottak av fullstendig søknad skal behandle søknaden og gi tillatelse til utslipp eller eventuelt et begrunnet avslag. En komplett søknad skal inneholde nødvendig dokumentasjon i samsvar med gjeldende regelverk, herunder dokumentasjon på at søknaden har vært til høring med svarfrist fire uker hos naboer og andre med saklig interesse. Eventuelle kommentarer til innkomne merknader skal følge søknaden. Dersom det i søknaden søkes om avvik fra standardkrav i forskriften, gjelder ikke kravet om seks ukers behandlingstid. Skjerpes kravene i forhold til standardkravene i forskriften, skal dette begrunnes. Kommunene kan gi tillatelse som enkeltvedtak eller med hjemmel i lokal forskrift hjemlet i forurensningsforskriften dersom slik er utarbeidet.

Kommunene har ansvar for håndtering av ulike typer tillatelser som kan deles i:

- ◆ Tillatelse til utslipp fra avløpsanlegg < 50 pe for enkelthus, hytter eller grendelag
NB! For anlegg < 50 pe beliggende inne i en tettbebyggelse, har kommunen myndighetsansvaret uansett størrelse på tettbebyggelsen
- ◆ Tillatelse til utslipp fra avløpsanlegg > 50 pe som kommunen selv eier og har driftsansvar for i tettbebyggelser < 2000/10 000 pe
- ◆ Tillatelse til utslipp fra avløpsanlegg > 50 pe i privat eie og med privat ansvar for drift i tettbebyggelser < 2000/10 000 pe
- ◆ Tillatelser til utslipp av oljeholdig avløpsvann
- ◆ Fastsette krav til påslipp av avløpsvann fra virksomheter i tillegg til eventuelle krav fastsatt i utslippstillatelse av statlig forurensningsmyndighet
- ◆ Endring og omgjøring av eksisterende utslippstillatelser innenfor de enkelte områder

Forurensningsforskriften omfatter ikke overvann med mindre det er i blanding med sanitært avløpsvann, det vil si der overvann er tilknyttet ledningsnett bygd som fellessystem. Det skal følgelig ikke gis egne tillatelser og heller ikke føres tilsyn med overvannsanlegg. Overvannsproblematikk på renseanlegg er imidlertid en del av tilsynsoppgavene på ledningsnettet.

Med myndighet til å gi tillatelse til utslipp eller påslipp følger også ansvar for tilsyn med tillatelsene. Dette innebærer:

- ◆ Kontroll med at krav i utslippstillatelse holdes
 - ◊ Er anlegget bygget i samsvar med tillatelsen?
 - ◊ Er utslippsmengde og -kvalitet i samsvar med tillatelsen?
- ◆ Kontroll med at prøvetaking og dokumentasjon er iht. krav
 - ◊ Er prøveprogrammet overholdt?
 - ◊ Er overløpene dokumentert?
- ◆ Periodisk/regelmessig inspeksjon av anleggene
- ◆ Sørge for sanksjoner/gi pålegg ved regelbrudd/avvik fra utslippstillatelsen
- ◆ Oppfølging/revisjon av de deler av internkontrollsystemene der kommunene er forurensningsmyndighet
- ◆ Ansvarsgrenser:
 - Tilsyn etter delegert myndighet etter forurensningsloven omfatter formelt sett **ikke**:
 - ◊ Bygningskontroll etter plan- og bygningsloven, men kommunen/myndigheten skal sørge for at den som har kontroll med prosjektering og utførelse har VA-teknisk kompetanse
 - ◊ Generell internkontrollrevisjon ved virksomheter med påslipp etter § 15 A-4

Det er i denne sammenheng viktig å huske på at en utslippstillatelse ikke bare stiller krav til renseanlegg, rensresultater og utslippskvalitet, men også til transportsystem (ledninger, kummer, pumpestasjoner og overløp).

Når det gjelder påslipp fra virksomheter vil det for kommunen være viktig å sikre:

- ♣ Mulighetene for å overholde egen utslippstillatelse
- ♣ Arbeidsmiljø og sikkerhet for egne ansatte
- ♣ Tilfredsstillende slamkvalitet
- ♣ Levetid på egne anlegg og installasjoner

Det framgår ikke spesifikt av forurensningsforskriften, men kommunen kan gjennom egne abonnementsvilkår/sanitærreglement kreve installasjon av fettutskiller i byggetillatelsen der det er relevant. Samtidig sikres grunnlag for tilsyn med denne installasjonen i etterkant.

Forurensningsforskriften inneholder et forbud mot bruk av matavfallskverner med mindre det i lokal forskrift er gjort vedtak om det motsatte.

2.2. Organisering

2.2.1. Prinsipper

Myndigheten etter forurensningsforskriften er delegert kommunen ved kommunestyret, men det er ikke hensiktsmessig at kommunestyret skal behandle enkeltsaker eller føre tilsyn etter forskriften. Det er derfor nødvendig at kommunen organiseres godt og at kommunestyret foretar nødvendig delegering i samsvar med den organisasjon en ønsker å etablere.

Uavhengig av organisering prøver kommunene normalt å skille mellom politiske og administrative oppgaver. Det vil her si myndighet, tilsyn, tjenesteyting, veiledning og drift av egne anlegg. Det er neppe hensiktsmessig med mer enn to nivå, det vil si at et av organene kan tildeles to roller.

Noen velger å bruke politiske organ som myndighet, det vil si gi tillatelser, og tekniske organ (teknisk etat eller interkommunale organ) til å utøve kontroll og tilsyn. Generell tjenesteyting, veiledning av publikum og drift av egne VA-tekniske anlegg utføres hovedsakelig av administrative organ (teknisk etat eller interkommunale organ).

En hensiktsmessig organisering for å løse tilsynsoppgaven må:

- ♣ Ivareta habilitet og sikre at det finnes en reell klageinstans for gitte pålegg og krav
- ♣ Bidra til at en unngår unødig dobbeltarbeid (være tilpasset oppgavenes art og gjensidige avhengigheter)
- ♣ Ha minst mulig kostnader knyttet til løpende samordning og samarbeid
- ♣ Legge til rette for en rasjonell bruk av kompetanse
- ♣ Ha definert klare og forutsigbare roller og ansvarsforhold internt
- ♣ Gjennomføres i et arbeidsmiljø som er faglig utfordrende og sosialt tilfredsstillende
- ♣ For å skille myndighetsoppgaver og tjenesteyting/drift, kan det være hensiktsmessig å ha ulik organisering for ulike saksområder som:
 - ◊ Spredt bebyggelse/separate avløpsanlegg
 - ◊ Egne renseanlegg/større private renseanlegg
 - ◊ Oljeholdig avløpsvann
 - ◊ Påslipp på kommunalt nett
 - ◊ Oppfølging av abonnementsvilkår/sanitærreglement

Da kommunene ofte er små enheter og har få fagfolk innenfor VA-faget, kan kompetanse og/eller kapasitet være en flaskehals for å få utført oppgavene. De ansattes arbeidsdag er allerede mangfoldig, travel og overfylt med oppgaver. Oppfølging av delegert myndighet etter forurensningsforskriften blir ytterligere "stein til byrden". Det er likevel ikke lov for en kommune å unnlate å utføre oppgaven begrunnet i ressursmangel. Har en ikke ressurser eller kompetanse, har kommunen plikt til å skaffe seg dette. Det kan da være ønskelig/naturlig at det etableres interkommunale organ eller andre former for samarbeid med andre kommuner som kan sikre så vel kompetanse som fagmiljø og ressurser til å ivareta ansvaret for de delegerte oppgavene.

2.2.2. Hvilke organ skal/kan gi tillatelser og/eller føre tilsyn?

Kommunestyret vil normalt delegere oppgavene videre til det/de organ som finnes hensiktsmessig på bakgrunn av:

- ◆ En vedtatt politisk vilje til å gjennomføre oppgavene kommunen er tildelt
- ◆ En vedtatt hovedplan for avløp og vannmiljø med definerte miljømål for vannforekomstene
- ◆ Et framlagt forslag til organisering (i eget hus eller ved interkommunalt samarbeid) utarbeidet med aktiv medvirkning av de organ som omfattes av organisasjonsplanen

Formelt sett kan kommunestyret innenfor rammer satt i kommuneloven delegere oppgaver til:

- ◆ Underliggende politiske organ
- ◆ Administrasjonen ved rådmannen
- ◆ Interkommunalt organ

Ved delegering til administrasjonen er det rådmannen som har rett og plikt til å organisere arbeidet, eventuelt gjennom bruk av underliggende etater.

For å utøve tilsyn kreves at tilsynsutøveren har uhindret tilgang til dokumentasjoner, anlegg og installasjoner i/på andres eiendom. Som forurensningsmyndighet har kommunen slik rett i medhold av forurensningsloven § 50, men denne retten kan ikke delegeres til private selskap eller personer. Kommunen kan leie private selskap, driftsassistanser e.l. til å utføre praktiske oppgaver, men kan ikke gi private rett til dokumentinnsyn og fri tilgang til inspeksjon av installasjoner og anlegg.

Myndighetsutøvelse må organiseres i kommunale/interkommunale ordninger. Flere driftsassistanser drives i regi av private rådgiverselskap. Om en slik driftsassistanse skal stå for saksforberedende oppgaver, må det juridiske grunnlaget for den valgte organiseringen, avklares i hvert tilfelle. Fylkesmannens juridiske avdeling kan bistå med dette. Varsling av anleggseier, pålegg og sanksjoner må kommunen uansett stå for.

En kan tenke seg at oppgavene tillegges:

- ◆ Politisk oppnevnt utvalg med støtte fra et sekretariat (miljøvernleder, en person fra rådmann eller fra teknisk etat)
- ◆ Rådmann med støtte fra eget kontor
- ◆ Politisk oppnevnt organ som opprettes med kun dette som mål, eventuelt andre relevante oppgaver som oppfølging av vassdragstiltak, miljøretta helsevern og liknende
- ◆ Teknisk etat med saksbehandler øremerket forvaltning
- ◆ Miljøvernleder som henter faglig støtte og ressurshjelp fra teknisk etat
- ◆ Etat i annen kommune som i tråd med vedtatt organisasjonsplan delegeres myndighetsansvar. Uavhengige klageorgan opprettes da i den enkelte kommune.

- ◆ Et interkommunalt selskap (IKS) eller annen samarbeidsform som kan omfatte deler av myndighetsutøvelsen (som oftest tilsynet) eller hele feltet. Veiledning er i praksis ofte en del av virksomheten selv om dette ikke er en myndighetsutøvelse. Denne tjenesten kan kommunal driftsavdeling eller en interkommunal driftsassistanse stå for
- ◆ Kommunalt foretak (KF) med avgrenset eller totalt ansvar (fokuserer normalt kun på offentlige eiendomsmasse og store anlegg – spredt bebyggelse er normalt ikke inkludert)

Det er normalt ikke anledning til å delegere myndighet ut av kommunen. I § 83 i forurensningsloven sies det likevel at myndighet til å treffe enkeltvedtak kan delegeres til kommunale/interkommunale selskap når "særlige hensyn" taler for dette. I boka "Forurensningsloven med kommentarer" (Øystein Wang, SFT 2005) står at "det bør ikke legges særlig strenge kriterier til grunn for å godta delegering til interkommunale selskap dersom kommunene selv ser dette som en hensiktsmessig ordning". Klageinstans må da fastsettes særskilt.

Det finnes flere eksempler på interkommunalt samarbeid på dette området og noen er beskrevet i tekstboksene i pkt. 2.2.3.

2.2.3. Lokal eller interkommunal organisering

I de fleste kommuner vil det være helt nødvendig å vurdere om tilsynet kan utføres i egen regi eller om interkommunale løsninger må velges. Dette er et spørsmål som må vurderes ut fra ressursbehov og -tilgang, intern rollefordeling og oppbygging av fagmiljø og kompetanse. Det må også vurderes om hele avløpssektoren skal forvaltes interkommunalt eller om deler av forvaltningen skal beholdes i egen kommune.

Fordeler ved interkommunal organisering:

- ◆ Gir mulighet for etablering av et større faglig miljø. Enklere å rekruttere fagfolk
- ◆ Gir større erfaringsgrunnlag, bl.a. ved kontakt med andre fagmiljøer i flere kommuner. Gode idéer og erfaringer kan overføres
- ◆ Flere saker innenfor samme saksfelt strukturerer og effektiviserer saksbehandlingen
- ◆ Avstand til lokalmiljøet kan gi mer objektive vurderinger
- ◆ Samordner forvaltningspraksis over kommunegrensene
- ◆ Enklere å føre tilsyn med kommunale anlegg (lojalitetshensyn)
- ◆ Et større faglig miljø kan være et kompetansesenter for kommunene

Ulemper ved interkommunal organisering:

- ◆ I store områder kan avstand til den enkelte kommune/lokalmiljøet bli for stor og enheten kan bli "glemt" av andre fagmiljøer i kommunen. Etaten går glipp av møter, befaringer og nyttig informasjon. Dette er til dels personavhengig
- ◆ Daglig kommunikasjon med lokalt miljø blir borte og må etableres gjennom rutiner
- ◆ Større risiko for møtekollisjoner og at en må være flere steder på en gang
- ◆ En del tid går bort til kjøring (kan bøtes på ved god planlegging)
- ◆ Flere personer å forholde seg til
- ◆ En utfordring å samordne rutiner
- ◆ En utfordring å samordne myndighetsutøvelse med prioriteringer i kommunale planer
- ◆ Vanskelig å beholde kompetanse for klagebehandling i den enkelte kommune

Eksempler på interkommunale løsninger og gjennomføring av tilsyn i egen kommune er vist i det etterfølgende:

Eksempel med vertskommune for spredt bebyggelse:

Drammensregionen – kommunene Drammen, Hurum, Lier, Modum, Nedre Eiker, Sande, Svelvik, Røyken og Øvre Eiker

I Drammensregionen har 9 kommuner inngått en vertskommuneavtale etter kommuneloven § 28 b. Hovedinnholdet i avtalen kan oppsummeres som følger:

- ◆ Lier kommune er vertskommune
- ◆ Vertskommunen skal:
 - ◊ Legge til rette for kostnadseffektiv og målrettet forvaltning av utslipp <50 pe
 - ◊ Etablere et kompetansesenter for faglig bistand til kommunene
- ◆ Vertskommunen er delegert myndighet for:
 - ◊ Oppgaver knyttet til forurensningsforskriften kapittel 12 med hjemmel i forurensningsloven §§ 9, 52 a, 81 og 86 samt oppgaver som står i naturlig sammenheng med forskriften kapittel 12
 - ◊ Gjennomføring av tvungen slamtømming. Herunder opprette avtaler med slamrenovatør
 - ◊ Innkreving av gebyr i samsvar med vedtatte gebyrforskrifter
- ◆ Vertskommunen skal innen fagområdet stå for:
 - ◊ Utredningsoppgaver, planlegging kartlegging og tilsyn
 - ◊ Myndighetsutøvelse
 - ◊ Inngå kontrakter med leverandører, kjøp av utstyr og tjenester
 - ◊ Representere kommunen(-e) i rettssammenheng
 - ◊ Publikumskontakt, informasjon og veiledning
- ◆ Vertskommunen skal ikke:
 - ◊ Vedta planer, fastsette forvaltningssoner eller gjøre strategiske valg for den enkelte kommune. Det forutsettes dialog før deltakerkommunen gjør vedtak
 - ◊ Saksbehandle eller gjøre vedtak i medhold av plan- og bygningsloven
 - ◊ Vedta forskrifter, herunder gebyrvedtak
 - ◊ Gjøre vedtak av prinsipiell betydning for den enkelte kommune
- ◆ Klagesaker behandles av deltakerkommunen. Vertskommunen er underinstans
- ◆ Avtalen skal evalueres etter 5 år, men er for øvrig tidsubegrenset
- ◆ Avtalen kan sies opp med 2 års oppsigelsestid.
- ◆ Vertskommunen totale kostnader til ordningen dekkes av:
 - ◊ Gebyr for saksbehandling og tilsyn/kontroll
 - ◊ Ikke gebyrberettigede kostnader fordeles på deltakerkommunene med 1/3 fordelt likt på hver kommune og 2/3 fordelt etter antall anlegg
- ◆ Kommunestyret i samtlige kommuner har gjort likelydende vedtak om avtalen og lokale forskrifter i samarbeidsområdet

Saksbehandling, tilsyn e.l. for saker etter forurensningsforskriften kapittel 13, 15 eller 15-A er ikke delegert og inngår ikke i avtalen.

Eksempel med vertskommune for flere fagfelt:

Øst- og Midt-Telemark – kommunene Notodden, Nome, Hjartdal, Sauherad og Bø

De nevnte kommunene har opprettet et samarbeid etter vertskommuneprinsippet. Notodden kommune ved Miljøhygienisk avdeling er her delegert myndighet for en rekke forskrifter.

◆ Likelydende delegasjonsvedtak er som følger:

- ◊ Tilsyns-, uttalelser- og vedtaksmyndighet knyttet til nedenfor nevnte ansvarsområder (lover og forskrifter) delegeres fra administrasjonssjefen i NN kommune til administrasjonssjefen i Notodden kommune. Det forutsettes at nevnte myndighet delegeres videre til virksomhetsleder for Miljøhygienisk avdeling.

◆ Ovennevnte ansvarsområder er som følger:

- ◊ Kommunehelsetjenesteloven
 - Forskrift om miljørettet helsevern
 - Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.
 - Forskrift for badeanlegg, bassengbad, badstu m.v.
 - Forskrift om vannforsyning og drikkevann (tilsyn sammen med Mattilsynet)
 - Forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet
 - Forskrift om gjødselvarer m.v. av organisk opphav (uttalelse ved bruk av kloakkslam)
 - Forskrift om skadedyrbekjempelse
 - Midlertidig forskrift om tiltak for å hindre overføring av legionella via aerosol
 - Forskrift om smittefarlig avfall fra helsetjenesten og dyrehelsetjenesten m.v.
 - Forskrift om fastsettelse av tvangsmulkt
- ◊ Tobakkskadeloven (tilsyn og vedtak etter § 6)
- ◊ Strålevernloven
 - Forskrift om strålevern og bruk av stråling (§ 28 – solarier)
- ◊ Matloven
 - Forskrift om spredning av plantevernmidler i skog (uttalelse etter forskriften § 3 ved spredning fra luftfartøy eller fra bakken)
- ◊ Dyrevernloven (godkjenning av bygninger etter § 4)

Noen av kommunene har i tillegg delegert myndighet i henhold til:

◆ Forurensningsloven §§ 35, 36, 37

◆ Forurensningsforskriften

- ◊ Kapittel 2 Opprydning i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeid
- ◊ Kapittel 5 Grenseverdier for støy
- ◊ Kapittel 7 Lokal luftkvalitet
- ◊ Kapitlene 11, 12 og 13 Utslipp av avløpsvann

◆ Saker av prinsipiell betydning avgjøres i den enkelte kommune

◆ Klagesaker behandles i den kommunen som "eier" klagen

Tilsyn etter forurensningsforskriften er ikke en del av aktiviteten i dag. Delegering av kapitlene 11, 12 og 13 er også gjeldende for tilsyn, men det er foreløpig ikke nedfelt i arbeidsavtalene. For å dekke hele tilsynsområdet i kommunenes ansvarsområde, må det gjøres delegeringsvedtak for kapittel 15 og 15-A.

Eksempler på bruk av en driftsassistanse:

1. Grensekommunene i Østfold – Aremark, Marker og Rømskog

Disse tre kommunene har vedtatt å etablere et felles kontor for fagområdene jordbruk, skogbruk, plan, miljø, vilt, kart og oppmåling, byggesak og spredte avløp. Kontoret er operativt fra 1.5.2011.

- ◆ Organisering: Vertskommuneprinsippet som krever enighet gjennom likelydende vedtak om tilslutning fra alle deltakerne
- ◆ Vertskommune: Marker. Kontorsted: Ørje
- ◆ Kontoret finansieres gjennom en avtalt fordelingsnøkkel for kostnadene basert på en erfaringsmessig vurdering av ressursbehov/stillingsbrøk innen hvert fagområde for hver kommune
- ◆ Arbeidsoppgaver - Avløp og spredt bebyggelse
 - ◊ Tillatelser og klage
 - Felleskontoret behandler søknader og gir utslippstillatelser
 - Klagesaker behandles i den kommunen klagen hører hjemme
 - ◊ Tilsyn
 - Det ligger i vedtaket at tilsyn på egne anlegg skal utføres av andre avdelinger enn den som gir tillatelse
 - Ordning for tilsyn i spredt bebyggelse er ikke etablert. Sammen med kommunene Aurskog-Høland og Halden har de tre kommunene dialog med Driftsassistansen i Østfold (DaØ) om denne oppgaven, men avtale er ikke etablert

Kommentarer:

- DaØ er organisert som et IKS og kan gjennomføre tilsynsarbeid uten de samme juridiske begrensninger som en privat driftsassistanse må forholde seg til
- DaØ innstiller eventuelt på sanksjoner, mens felleskontoret gir pålegg
- Alle kommunene må vedta avtalen og gjøre separate delegeringsvedtak for gjennomføring av tilsynet

2. Morsa-kommunene – Enebakk, Hobøl, Våler, Rygge, Råde og Moss

Disse kommunene har inngått en felles avtale med Driftsassistansen i Østfold (DaØ) om tilsyn med minirensanlegg. Avtalen ble opprettet i 2010, og det er gjennomført ett tilsyn på anleggene. Avtalen har varighet til 28.2.2011 og skal da evalueres. Det må opprettes ny, ev. revidert avtale om framtidig tilsyn. Avtalen forutsetter følgende ytelser:

- ◆ Minirensanleggene skal inspiseres hvert 2. år (i Enebakk hvert 4. år)
- ◆ Ved inspeksjonen skal DaØ gjennomføre:
 - ◊ funksjonskontroll (mekanisk og prosessmessig)
 - ◊ kontroll av rensresultater
 - ◊ observere service og drift, herunder renhold, lukt og kjemikalielager
- ◆ Sikre fagkyndig kompetanse på området
- ◆ Rapportere besøk og observasjoner, herunder påpeke avvik fra utslipskrav eller manglende drift
- ◆ DaØ skal ikke føre tilsyn med slamtømming, rapportering til kommunen eller tilsvarende
- ◆ DaØ skal ikke gjøre vedtak eller gi pålegg om tiltak

Eksempel på organisering i egen kommune:

Ringsaker kommune

- ◆ Fra 1998 har Ringsaker kommune jobbet systematisk med å kartlegge og rydde opp i avløp fra spredt bebyggelse. Ringsaker kommune har snart 33 000 innbyggere og nær halvparten bor i spredt bebyggelse, med privat vannforsyning og private avløpsanlegg. I tillegg har kommunen flere tusen hytter, hovedsakelig i fjellet (Sjusjøen). Til sammen regner kommunen med 6 000 private, små avløpsanlegg under forurensningsforskriften kapittel 12. I hovedsak er det anlegg med naturlig infiltrasjon, men også minirensesanlegg, tette tanker og gamle sandfiltergrøfter
- ◆ I ti år har kommunen hatt to faste stillinger med ansvar for å følge opp denne delen av forurensningsmyndigheten. Stillingene har vært plassert i avdelingen for byggesak / oppmåling. Arbeidet har hovedsakelig vært finansiert med gebyrinntekter fra teknisk, samt eget saksbehandlingsgebyr
- ◆ I sommerhalvåret registrerer de to ingeniørene eldre avløpsanlegg. Registreringene har sjelden vært forhåndsvarslet. Det har i tillegg blitt gjennomført mer tradisjonelt tilsyn med større, private avløpsanlegg og kommunale kapittel 13-anlegg
- ◆ Om lag halvparten av alle avløpsanlegg i Ringsaker er nå registrert på denne måten. Data legges inn i fagprogrammet Komtek Slam, og anleggene kartfestes i Gisline
- ◆ Opplegget er delvis resipientrettet, på den måten at alle dataregistreringer blir knyttet til vassdrag eller nedbørfelt. Dårlige anlegg får pålegg om opprusting eller tilknytning til kommunal spillvannsledning. Dårlige vassdrag skal prioriteres foran renere vassdrag
- ◆ Kommunen behandler ca. 60 utslippssøknader for nyanlegg hvert år. Kommunal forurensningsmyndighet deltar også sammen med folk fra NIVA under vassdragsovervåkningen hver sommer
- ◆ Selv om det har vært jobbet relativt systematisk med dette saksfeltet i ti år, er det behov for flere pålegg og større utskiftingstakt for de eldre avløpsanleggene. Mange av de eldste anleggene med infiltrasjon i morene er vanskelige å klassifisere med hensyn til forurensningsfare

Eksempel på gjennomført kontroll i egen kommune:

Tromsø kommune

- ♣ Tromsø kommune har ca. 2 200 private avløpsanlegg. I tillegg 52 næringstanker, 5 større kommunale slamavskillere og 9 på skoler etc.
- ♣ Driftsenhet Vann og Avløp foretok etter delegert myndighet tilsyn/kontroll av 10 private anlegg og fant mangler på samtlige
- ♣ Det ble etter politisk vedtak startet en kontrollaksjon, gjennomført av Driftsenhet Vann og Avløp i årene 2008-2010
- ♣ Det er gjennomført kontroller på ca. 2 140 anlegg. Tilsynet omfattet:
 - ◊ Koordinatfesting av anlegget
 - ◊ Samtlige tanker ble tømt, tilstandsvurdert og fotografert
 - ◊ Samtlige utløp til resipient ble dokumentert og fotografert
 - ◊ Der det var relevant ble infiltrasjonsanlegg kontrollert og dokumentert
- ♣ Det ble funnet mangler ved ca. 90 % av anleggene. Gjennomgående mangler var:
 - ◊ Dårlige og underdimensjonerte betongkummer
 - ◊ Skadde skillevegger, lekkasje mellom kammer
 - ◊ Dårlig utførte mannluker gjør anleggene vanskelige å tømme
 - ◊ Utløpet ført til bekk, veiskulder, fjære/flomål eller mangler (renner på overflaten)
 - ◊ Alle innsamlede data og dokumentasjoner er lagt inn i Gemini-kartverket
- ♣ Bieffekter av aksjonen var opprydding i abonnentdatabasen, lokalisering av separatanlegg inne i områder med offentlig avløp
- ♣ Samtlige kontrollerte anlegg fikk tilsendt gebyrregning på kr. 1 640,-
- ♣ Planlagt/påbegynt oppfølging av aksjonen:
 - ◊ Utarbeide og vedta lokal forskrift med hjemmel i § 12-6
 - ◊ Utarbeide teknisk veiledning
 - ◊ Oppdatere kartverket. Ta i bruk Gemini-Slam
 - ◊ Henstille til utbedring av anlegg på eget initiativ, men varsle pålegg om tiltak på anleggene i løpet av 1-3 år hvis så ikke skjer
 - ◊ "Lokal godkjenning" av entreprenører og rørleggere ved gjennomføring av 2-dagers kurs for disse i dimensjonering, utførelse og dokumentasjon av anlegg
- ♣ En planlegger å avsette 2-3 årsverk til oppfølging/tilsyn av avløpsanleggene

Eksempel på framskaffelse av grunnlag for tilsyn i egen kommune:

Gjøvik kommune

- ♣ Gjøvik kommune har ca. 2 500 private anlegg i spredt bebyggelse.
- ♣ Teknisk drift, Seksjon for avløp og renovasjon har etter vedtak av "Hovedplan for vann og avløp" i 2010 gjennomført prosjektet "Kartlegging av mulig forurensning fra spredt avløp" i kommunen
- ♣ Prosjektet ble satt bort på kontrakt til konsulent
 - ◊ I prosjektet ble det gjort feltbefaring på ca. 10 % av anleggene der en registrerte:
 - Anleggstype, alder og oppbygging
 - Anleggenes funksjonalitet og tilstand
 - Anleggenes plassering i forhold til brukerkonflikter (spesielt vannforsyning)
 - ◊ Kartlegginga ble lagt til grunn for:
 - Beregning av forurensningsbelastning på lokale resipienter og Mjøsa
 - Bakteriologisk belastning på nærmiljø og resipient
 - Sårbarhetsvurdering av de enkelte resipientområder
 - Områdevis tiltaksplaner med kost/nytte-beregninger
- ♣ Prosjektet munner ut i en samlet ROS-vurdering, prioritert tiltaksplan på avløpssektoren
- ♣ Målet med prosjektet er å:
 - ◊ Vurdere måloppnåelse i forhold til vedtatte miljømål for Mjøsa
 - ◊ Utarbeide helhetlig tiltaksplan for avløpssektoren
- ♣ Arbeidet vil på sikt bli retningsgivende for videre arbeid med oppfølging og tilsyn med separate avløpsanlegg i kommunen

Kommunen har tilsvarende gjort et omfattende arbeid med å kartlegge og klassifisere virksomheter med utslipp/påslipp som faller inn under kapittel 15 og 15-A i forurensningsforskriften.

Eksempel på tilsyn i egen kommune:

Bærum kommune

Bærum kommune har utarbeidet retningslinjer som forutsetter:

Kapittel 12

- ♣ Tvungen tømning av slamavskillere med rapportering til kommunen
- ♣ Kvalitetssikres gjennom stikkontroller og dialog med tømmefirma og anleggseiere
- ♣ Anleggseier plikter å få anlegget evaluert hvert 5. år. I påvente av gebyrforskrift er det ikke etablert noen kommunal ordning for dette
- ♣ Gemini Forvaltning brukes som verktøy for registrering

Kapittel 13

- ♣ Her finnes ett anlegg der driften er satt bort til leverandør (Biovac)
- ♣ Servicerapporter og analyseresultater sendes løpende til kommunen
- ♣ Det er utarbeidet besøksinstruks for anlegget

Kapittel 15

- ♣ Samtlige anlegg skal engasjere en uavhengig instans til jevnlig driftskontroll av anlegget, minimum 1 gang/år med rapportering til kommunen
- ♣ I regi av kommunen er det gjennomført en ekstern kontroll med innleid firma av samtlige anlegg. Denne utløste en rekke pålegg om utbedring
- ♣ Kommunen har få virksomheter under kapittel 15 A og ingen tilsynsordning

2.2.4. Tillatelsens omfang og forholdet til tilsyn

Prosedyrer for saksbehandling av søknader, utforming og krav i tillatelser går fram dels direkte i forurensningsforskriften og dels i en fyldig veiledning utgitt av SFT: Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann – Veiledning til kommunene (TA-2236/2007). En revidert, internetbasert veiledning vil foreligge i 2012. En viser til dette grunnlaget og omtaler ikke saksbehandling av søknader og tillatelser nærmere her.

Det følger imidlertid av delegert myndighet til å gi tillatelser at en også har myndighet og ansvar for oppfølging av disse gjennom kontroll og tilsyn.

Forurensningsforskriften stiller krav til dokumentasjon som skal framskaffes og til enhver tid være tilgjengelige for myndigheten. Gjennomgang og kontroll med dette er en del av tilsynet. I tilsynssammenheng har også myndigheten rett til å kreve innsyn i relevante dokumenter, tilgang til inspeksjon av mulig forurensning og drift av anlegg samt til å pålegge forurenser å gjøre undersøkelser for å påvise konsekvenser av utslippet. Nærmere om dette i pkt. 3.1.

2.2.5. Forholdet til gamle tillatelser etter gammelt regelverk

Tilsynsansvaret gjelder alle gyldige tillatelser innenfor kommunalt myndighetsområde.

For enkelthus/separate anlegg i kapittel 12 i forurensningsforskriften er tillatelser gitt før 1.1.2007 med hjemmel i de til en hver tid gjeldende bestemmelser ved etablering, fremdeles gjeldende og ev. endringer må skje i samsvar med forurensningsloven § 18. Utslipp etablert før det ble stilt krav om å innhente tillatelse er lovlige inntil kommunen i lokal forskrift eller enkeltvedtak bestemmer at de er ulovlige etter en vedtatt frist.

For anlegg i kapittel 13 er tillatelser gitt av Fylkesmannen før 1.1.2007 fremdeles gyldige etter visse forutsetninger beskrevet i forskriften § 13-18.

Hvilke regler som var gjeldende til ulike tider, går fram av tabell 1.

Tabell 1: Oversikt over tidligere regelverk for mindre avløpsanlegg

Forskrift	Trådt i kraft
Forskrifter for kloakkutslipp fra spredt bolig- og fritidsbebyggelse, gitt av Industridepartementet 9.2.72	15.5.1972
Forskrifter om kloakkutslipp fra spredt bolig- og fritidsbebyggelse, gitt av Miljøverndepartementet 22.4.75	15.7.1975
Forskrifter for utslipp av avløpsvann fra bolig- og fritidsbebyggelse med separate avløpsløsninger, av 25.1.80	1.5.1980
Forskrift om utslipp fra separate avløpsanlegg, av 2.12.85	1.2.1986
Forskrift om utslipp fra separate avløpsanlegg, av 8.7.92	1.9.1992
Forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg, av 12.4.00	1.1.2001
Forurensningsforskriften kapittel 11 om utslipp fra mindre avløpsanlegg, av 1.6.2004	1.7.2004
Forurensningsforskriften kapittel 12 om krav til utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og liknende, av 15.12.05	1.7.2006

Oppheving og endring av eksisterende tillatelser kan gjennomføres når utslippene gir utilsiktet effekt, strengere krav er innført for et vassdrag, høyere ambisjoner er vedtatt generelt eller for resipient spesielt, anlegg ikke fungerer som forutsatt eller bedre teknologi er tilgjengelig. Opphevelse eller endring av tillatelse må gjøres med hjemmel i forurensningsloven § 18 og følge denne lovens prosedyrer.

For enkeltanlegg med tillatelser etter kapittel 12 frarådes det å gjennomføre en generell og samtidig opphevelse av eksisterende tillatelser til utslipp. Når en tillatelse oppheves, utløser det et krav om at eier må fremme ny søknad, og kommunen må i så fall ha kompetanse og kapasitet til å handtere et stort antall søknader som alle har behandlingstid på 6 uker.

Det må derfor vurderes når det er naturlig å ta tak i eksisterende tillatelser, og at en da også vurderer:

- ♣ Om det er fornuftig å lage en plan for opprydding i eksisterende forhold på basis av eventuelle vedtatte miljømål (anbefales)
- ♣ Om det er fornuftig å bruke enkeltvedtak eller om det bør utarbeides lokal forskrift

2.3. Krav til anleggseierens kompetanse

Anleggseier plikter å drive anlegget tilfredsstillende, og det er forurensere/anleggseier som skal dokumentere at avløpssystemet er bygget i tråd med gitte krav og at det fungerer som forutsatt. Om kontrollmyndigheten mener anlegget ikke fungerer godt nok, må anleggseier godtgjøre og dokumentere at så ikke er tilfelle.

Det påhviler også eier av anlegget et krav om å dokumentere kompetanse. Har ikke eieren den nødvendige kompetanse, skal han sørge for å skaffe seg det, eventuelt ved kjøp eller innleie. Dette gjelder også enkelthusanlegg. For minirensesanlegg gjelder krav om drifts- og vedlikeholdsavtale.

Med kompetanse menes kunnskap om:

- ♣ Hvilke type anlegg som er installert?
- ♣ Hvordan anlegget fungerer og skal drives?
- ♣ Hvordan tilfredsstillende drift skal dokumenteres?
- ♣ Hvilke konsekvenser overskridelse av renskravene kan bety for resipienten?

Forurensningsmyndigheten skal veilede eier om ansvaret, hva som forventes og hvor kompetanse eventuelt finnes, men skal ikke være konsulent for eieren.

2.4. Organisering og rollehåndtering

Prinsipielt bør det ikke være det samme organ som gir tillatelser og som fører tilsyn med disse. Dette for at en også skal kunne få et tilsyn med de kravene som er gitt. Et tilsynsorgan kan da rapportere til det organ som har gitt tillatelsene og innstille på reaksjoner ved avvik. Utslippsmyndigheten gir pålegg om tiltak, følger opp dette og tar i bruk virkemidler dersom pålegget ikke etterkommes.

Å tilfredsstille det prinsipielle målet er ressurskrevende og vil være vanskelig å få til, men en kan eksempelvis tenke seg en kommunal utslippsmyndighet og en interkommunal tilsynsmyndighet, jf. pkt. 2.2. Samtidig er det også viktig at utslippsmyndigheten kan holde seg faglig oppdatert og har mulighet til å se anleggene. Ofte kan det derfor være praktisk å ha to "hatter" knyttet til samme organ, men ikke tre. Dette krever at det opprettes et reelt, uhildet klageorgan.

2.4.1. Roller og funksjoner

Innbyrdes rollekonflikter kan blant annet oppstå mellom hensynet til faglig integritet,

lojalitet til egen organisasjon eller politiske føringer. Spesielt vanskelig kan dette bli når det skal stilles krav til egne anlegg eller det skal stilles krav til påslipp fra virksomhet. Hensynet til rettssikkerhet ved enkeltsaksbehandling tilsier organisatorisk avstand til første instans for å sikre en reell uavhengig prøving gjennom klagesaksbehandling.

Det kan også oppstå rollekonflikter mellom håndheving av regler og faglig veiledning i regelverk dersom slik veiledning går for langt i å gi råd om bestemte saker og på en slik måte at myndighetsrollen svekkes eller blir uklar.

Rollekonflikter i øvrige funksjoner kan oppstå mellom myndighetsutøvelse og tjenesteyting. Samtidig har en del tjenesteyting også et myndighetsutøvende aspekt. Konfliktområder kan her være:

- ◆ Utøvelse av myndighet og rollen som veileder
- ◆ Myndighetsansvar og driftsansvar ligger i samme organisasjon
- ◆ Dersom det organ som gir tillatelser samtidig fører tilsyn

Kommuner har i utgangspunktet ulike roller som en bør være bevisst ved myndighetsutøvelse. Den er et organ for:

- ◆ Service overfor publikum/innbyggere
- ◆ Tilrettelegging for samfunnsutvikling og næringsvirksomhet
- ◆ Utøvelse og konkretisering av statlig politikk
- ◆ Lokal myndighetsutøvelse
- ◆ Innbyggerne i saker som går ut over kommunegrensen

Slik sett er det i utgangspunktet innebygget en mulig konflikt i de mange roller og oppgaver en kommune har.

2.4.2. Roller og målgrupper

Ulike interesser blant de ulike målgrupper kan gi opphav til mulige rollekonflikter. Dette kan eksempelvis gjelde:

- ◆ Når kommunens egen virksomhet selv er målgruppe for inngrep og tiltak, i egenskap av å være f.eks. arbeidsgiver eller eier av avløpsanlegg
- ◆ Ved næringsutvikling der politiske interesser i forbindelse med etablering kommer i konflikt med fagetatens holdning til utslippskravene

Vedtatte miljømål vil her være et nyttig verktøy.

Sikring av fagmiljø og kompetanse og hensyn til likebehandling av målgrupper er gjerne et argument for å samle oppgaver, ikke for å splitte dem. Ved å samle flest mulige formål og funksjoner i ett organ kan målgruppen (brukere, bedrifter, etc.) møte en forvaltning som sikrer likebehandling, innsyn/åpenhet og forutsigbarhet, og i en sammensetning som gir best mulig utnyttelse av kompetansen. En må unngå en situasjon der saksbehandlerne er habile og inkompetente eller inhabile og kompetente. Rollekonflikter kan elimineres/reduceres gjennom en grundig vurdering før valg av organisasjonsform, at en får vedtatt klare miljømål og at det er vilje til å stille ressurser til disposisjon for oppgavene som knytter seg til delegert myndighet.

2.4.3. Vurderinger

I sum gir dette opphav til en lang rekke situasjoner der forvaltningsorganets ulike roller må vurderes kritisk. Det er viktig å definere rollene entydig og være åpen om rollene slik

at en samorganisering ikke fører til redusert tillit eller at viktige hensyn ikke får tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet.

Dette er spørsmål som i stor grad også er av politisk karakter, siden innretningen av det organisatoriske systemet vil kunne bidra til å tydeliggjøre eller eventuelt skjule mulige prioriteringer og konflikttema.

Rollekonflikter oppstår gjerne ved at flere interesser eller ulike konfliktområder opptrer samtidig, altså ved en sammenblanding av både formål, funksjoner og målgrupper (jo flere roller som blandes, jo mer kritisk).

Over tid har kommunenes ressurser til å håndtere administrative saker blitt sterkt reduserte. Teknisk etat generelt og VA-sektoren spesielt er ikke noe unntak i så måte. Rekrutteringsmangel i VA-faget generelt forsterker dette, og det er i liten grad ressurser til prosjektering og drift av anlegg. Dette skaper store utfordringer, og med krav til oppfølging av delegert myndighetsutøvelse blir det nødvendig å tenke nytt også innenfor organisering av myndighetsutøvelse etter forurensingsforskriften. Bruk av private selskap eller driftsassistanter til saksforberedende oppgaver for tilsynet er en mulighet med juridiske begrensninger, jf. pkt. 2.2.2.

3. Juridisk og faglig grunnlag for å føre tilsyn

3.1. Lovverk

Alt arbeid med tillatelser til utslipp og tilsyn innefor avløpssektoren bygger på delegert myndighet etter:

- ♣ Forurensningsloven
- ♣ Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), del 4

Det er også åpnet for å fastsette lokale forskrifter med hjemmel i forurensningsforskriften:

- ♣ § 11-4: Kommunale saksbehandlings- og kontrollgebyr
- ♣ § 12-6: Dersom det er nødvendig ut ifra forurensningsmessige forhold eller brukerinteresser. Kravene i lokal forskrift skal erstatte kravene i §§ 12-7 til 12-13
- ♣ § 15-6: Utslipp av oljeholdig avløpsvann
- ♣ § 15 A-4: Påslipp fra virksomheter

Følgende rapporter kan gi nyttige innspill i prosessen knyttet til utarbeidelse av lokale forskrifter:

- ♣ SFT: Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann. Veiledning til kommunene (TA-2236/2007)
- ♣ Norsk Vann: Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter (NORVAR prosjektrapport 123/2002)

Når det gjelder tilsyn, har kommunene sin hjemmel til å føre tilsyn forankret i delegert myndighet i §§ 12-2, 13-2, 15-2 og 15 A-2.

Kommunene plikter også å føre tilsyn med de deler av internkontrollsystemene som følger av forurensningsloven/-forskriften i virksomheter med anlegg som følger kapittel 13, 15 og 15 A.

Tillatelser til utslipp er i hovedsak gitt i medhold av delegert myndighet etter forurensningsloven og den tilhørende forurensningsforskriften. Dette grunnlaget gir nokså detaljerte bestemmelser om krav til rensing og valg av rensemetode.

I forbindelse med saksbehandling av søknader om tillatelse til utslipp og utøvelse av tilsyn kan kommunene også benytte:

- ♣ Forurensningsloven § 2 som forutsetter samordning med planverket og at større områder vurderes i sammenheng
- ♣ Forurensningsloven § 48 som hjemler forurensningsmyndighetens plikt til å føre tilsyn
- ♣ Forurensningsloven § 49 som hjemler pålegg om at forurensere skal framlegge tilgjengelige opplysninger og dokumentasjon kommunen trenger
- ♣ Forurensningsloven § 50 som hjemler kommunens rett til uhindret adgang til eiendom der forurensning kan oppstå eller har oppstått (dette omfatter også rett til å inspisere om fritidsbebyggelse har innlagt vann)
- ♣ Forurensningsloven § 51 som hjemler pålegg om at forurensere skal gjennomføre undersøkelser

I enkelte saker må en imidlertid også forholde seg til andre regelverk som i mange tilfeller forvaltes av andre organ. Eksempler her vil være:

- ♣ Kommunale abonnementsvilkår/sanitærreglement
- ♣ Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
- ♣ Lov om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven)
- ♣ Forskrift om miljørettet helsevern
- ♣ Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- ♣ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- ♣ Lov om rettshøve mellom grannar (grannelova)
- ♣ Kommunale helseforskrifter
- ♣ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- ♣ Lov om jord (jordlova), (utslipp fra kårboliger ved delingssaker i stedbunden næring)
- ♣ Plan- og bygningsloven
 - ◊ Plandelen, jf. også forurensningsloven § 2
 - ◊ Pålegg/krav om tilknytning til offentlig anlegg, § 27-2
 - ◊ Krav om tilfredsstillende avløpsløsning før fradeling av tomt, § 27-2
 - ◊ Pålegg/krav om tilknytning av fritidsbebyggelse til offentlig anlegg hvis dette er fastsatt i plan, § 30-6
 - ◊ Kontroll med anlegg under bygging er hjemlet i plan- og bygningsloven, men bør samordnes med de som utøver tilsynet etter forurensningsforskriften

3.2. Kommunale planer

Det vil i tillegg være et nyttig verktøy dersom det i kommunen er utarbeidet/vedtatt:

- ♣ Miljømål for vannforekomstene
- ♣ Hovedplaner for avløp/tiltaksplan for vassdrag (miljømål er ofte integrert i disse)
- ♣ Saneringsplan for avløp med tempoplan for tilknytning av randområder til offentlige anlegg
- ♣ Plan for opprydning i eksisterende utslipp.
- ♣ Abonnementsvilkår/sanitærreglement
- ♣ Kommunedelplan (arealdel)
- ♣ Tilsynsplan

Slike planer hjemler ikke beslutninger eller pålegg. Forurensningsforskriftens definerte utslippskrav er minimumskrav og skjerpede krav skal begrunnes. Dersom planverktøyet er forankret i politiske vedtak, forplikter de kommunens arbeid innenfor avløpssektoren og vil være et grunnlag for å begrunne skjerpede utslippskrav i forhold til forskriftens minimumskrav dersom en ikke har valgt å forankre det i lokal forskrift.

I tillegg til å være et nyttig verktøy som letter arbeidet under saksbehandling, vil vedtatte planer og mål også være forpliktende for kommunens øvrige administrative og politiske ledelse slik at en kan unngå politiske utspill under behandling av søknader eller i klagesaker.

4. Tilsyn – innhold og begrensninger

Tilsyn = Kontroll + reaksjon

Tilsyn vil si å gjennomføre kontroll med at alle krav i en utslippstillatelse tilfredsstilles. Tilsynet skal da kontrollere:

- ◆ Anleggseierens dokumentasjon av drift, dvs. loggføring av hendelser, gjennomført slamtømming, oppfølging av drifts- og vedlikeholdsavtale for minirensanlegg, oppnådde rensresultater og utslippskvalitet
- ◆ Anleggseierens oppfølging av internkontrollforskriften der dette er relevant
- ◆ Sørge for reaksjon ved funn av mangler eller avvik. Dette kan være å anbefale pålegg om tiltak

Tilsyn med anlegg under planlegging eller bygging hjemles i plan- og bygningsloven men kan med fordel organiseres sammen med tilsyn etter forurensningsloven.

Målet med å stille krav til avløpstekniske anlegg er å legge til rette for å oppnå vedtatte miljømål. Tilsyn er en kontroll av at regelverket følges og et verktøy for å vurdere måloppnåelse i forhold til vedtatte miljømål. God måloppnåelse sikrer utbytte av foretatte investeringer, brukerinteresser, biologisk mangfold og gode miljøforhold i vannforekomstene.

Aktuelle kontrollformer kan være:

- ◆ Kontroll av anleggseiers egenkontroll og årsrapportering
- ◆ Kontrollbesøk/inspeksjon (sjekker nå-situasjon)
- ◆ Gjennomføre måling/prøvetaking (er også en del av dokumentert egenkontroll)
- ◆ Sjekke journaler og registreringer (gir et bilde av historien)
- ◆ Gjennomføre systemrevisjon (gir et bilde på framtiden)
- ◆ Verifikasjon (bekreftelse gjennom objektive bevis på kravoppfylning)

Kommunene har erfaring med myndighet og tilsynsoppgaver hjemlet i Plan- og bygningsloven og for utslipp fra spredt bebyggelse. Enkelte forhold er imidlertid spesielle når det gjelder rollene som myndighetsorgan og utøver av tilsyn etter utvidet, delegert myndighet på avløpssektoren:

- ◆ Det skal drives tilsyn i deler av egen organisasjon, herunder også intern revisjon
- ◆ Det skal drives tilsyn mot enkeltpersoner på drift av anlegg og ikke bare på tiltak

Ved planlegging av tilsynet bør en vurdere overordnede forhold som:

Målsetning: Tilsynet skal være målretter, effektivt, forebyggende og rettferdig
Strategi: Kriterier for kampanjer, risikobasert, tilsynsfrekvenser og planmessig tilsyn
Kontroll: Hvordan gjennomføre undersøkelse av status mot krav?
Oppfølging: Hvordan følge opp avvik eller observasjoner?

Videre bør risikovurderinger av forholdene i ulike deler av kommunen være et grunnlag for prioriteringer i tilsynsplanen. Dette gjelder eksempelvis:

- ◆ Drikkevannsinteresser (nærhet til brønner, grunnvannsforekomster eller vannkilder)
- ◆ Resipientnærhet – brukerinteresser/potensielle konflikter (bading, rekreasjon, jordbruksvanning, beitedyr)
- ◆ Boligtetthet – antall boliger
- ◆ Alder på byggefelt og VA-tekniske anlegg

- ♣ Spesielle problemer i feltet:
 - ◊ Dårlig fall, svanker eller motfall som medfører oppstuvning og større overløp enn forutsatt
 - ◊ Fett og behov for fettutskillere
- ♣ Boliger/fritidsbebyggelse med ulovlig innlagt vann
- ♣ Sjølrensingsevne i vannforekomstene/resipientene
- ♣ Bedrifter i området tilknyttet offentlig anlegg
- ♣ Har bedrifter i området installert:
 - ◊ Oljeutskillere
 - ◊ Fettutskillere
- ♣ Politiske føringer (f.eks. ønske om utvikling og bygging av infrastruktur, om å ha lavere gebyrer enn nabokommuner m.v.)

4.1. Hva skal til for å drive tilsyn?

Gjennom delegert myndighet på avløpssektoren har kommunene fått en unik mulighet til å påvirke miljøsituasjonen i eget nærområde og legge forholdene til rette for kommende generasjoner.

Det kan se ut som kommunene i svært varierende grad følger opp ansvaret for å føre tilsyn på avløpsområdet. Dette kan skyldes flere forhold:

- ♣ Ressursmangel. Det er ingen til å sette av tid til dette arbeidet som kommer på toppen av alle øvrige oppgaver i en mangfoldig og travel hverdag
- ♣ Lav prioritering ut fra mangel på interesse eller at en ikke ser den store nytten
- ♣ Mangel på oversikt og datagrunnlag for å føre tilsyn
- ♣ Manglende politisk vilje til å innføre nye ordninger som medfører kostnader eller mulige pålegg til anleggseiere
- ♣ Andre årsaker (motivasjon, forventet nytte, mangel på kompetanse)

De to første punktene er kanskje de viktigste. Har en ikke ressurser eller mangler interesse, blir det vanskelig å komme videre. Det er derfor viktig å forklare politikere og sentraladministrasjon behovet og nytten av dette arbeidet. Det er viktig å etablere en ordning som sikrer tilgang på ressurser og at gjennomføring av oppgavene prioriteres.

Det er i § 11-4 hjemmel til å fastsette lokal forskrift om "Kommunale saksbehandlings- og kontrollgebyrer". Dette gir mulighet til å finansiere oppgavene og til å kjøpe kompetanse eller kapasitet en ikke har eller eventuelt etablere interkommunalt samarbeid.

4.1.1. Ressurstilgang

En vellykket oppfølging av den delegerte myndighet vil kreve:

- ♣ At nok ressurser er tilgjengelig og brukes på feltet
- ♣ At det bygges opp kompetanse
- ♣ God organisering
- ♣ God kommunikasjon med de som det skal føres tilsyn med
- ♣ God kommunikasjon med relevant fagmiljø – lokalt, regionalt så vel som nasjonalt

Ressurser betyr penger, kompetanse og personell. Finansiering kan skje gjennom å innføre gebyr for gjennomføring av tilsyn, men det er en smertegrense for samlet gebyrnivå. Det er derfor viktig at kommunene hver for seg og sammen etablerer en rasjonell organisasjon slik at en får mest mulig tilsyn ut av hver krone.

Personell og kompetanse er gjerne en større utfordring. Teknisk sektor sliter generelt med rekruttering og trolig er VA-bransjen den som sliter mest. I tillegg har det offentlige problem med å rekruttere i konkurranse med privat virksomhet og det blir vanskelig å rekruttere teknisk personell i kommunene.

Noe av problemet er direkte knyttet til manglende rekruttering til faget, men en må også erkjenne at rekruttering til mindre kommuner og distriktene har å gjøre med at når fagmiljøene blir små, blir også utviklingsmulighetene tilsvarende redusert. Her kan konstruktive løsninger være interkommunalt samarbeid gjennom:

- ♣ Vertskommuneorganisering.
Dvs. myndigheten delegeres til organisasjon /etat i en annen kommune. Her må en påse at en "henter hjem" myndigheten i klagesaker
- ♣ Interkommunale selskap.
- ♣ Driftsassistanseorganisasjoner.
I flere av disse er private selskap/rådgivende ingeniører utførende. Dette kan legge begrensninger på oppgaven, se pkt. 2.1.2

4.1.2. Grunnlag for tilsyn

Det skal føres tilsyn med tillatelser til utslipp/påslipp i samsvar med hjemler som definerer myndighetsområde.

For å kunne planlegge et tilsyn, må kommunen skaffe seg oversikt over omfanget av de saker/anlegg som det skal føres tilsyn med. Dette gjelder:

- ♣ Eksisterende utslippstillatelser gitt i medhold av forurensningsforskriften kapittel 12, 13 og 15 og/eller lokale forskrifter
- ♣ Tillatelser til (ev. avtaler om -) påslipp av prosessvann fra virksomheter i medhold av § 15 A-4
- ♣ Anlegg/installasjoner etablert i medhold av abonnementsvilkår/sanitærreglement som regulerer tekniske krav og kvalitet på avløpsvann tilført offentlig nett
- ♣ Eldre, lovlige tillatelser, jf. pkt.2.2.5

Registrering av formelle og reelle forhold som ligger til grunn for gjennomføring av tilsyn kan være en svært omfattende oppgave som bør planlegges grundig før en setter i gang. Det er her nødvendig å forankre arbeidet juridisk slik at en har lovlig og fri adgang til å gjennomføre nødvendige kontroller og befaringer. Dette er bl.a. beskrevet i pkt. 3.1 og i SFTs "Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann – Veiledning til kommunene", kapittel 9.

Spesielt vil registrering og kartlegging av alle relevante data og informasjon knyttet til utslipp av oljeholdig avløpsvann og utslipp fra enkeltboliger, være omfattende. Dette kan dreie seg om mange tusen anlegg og det er naturlig å etablere egne databaser for slike anlegg som grunnlag for tilsyn, oppfølging av tillatelser, informasjon, rapportering, etc.

4.1.3. Motivasjon og forventet nytte av tilsyn

Arbeidet med forurensninger og utslipp skal sikre overordna mål forankret i politiske føringer om miljøforhold, biologisk mangfold og kvalitetsmessig tilfredsstillende og brukervennlige vannforekomster for ulike formål. I tillegg til sentrale føringer driver kommunene også med forurensningsbegrensende tiltak for å sikre trivselsmessig gode bo- og rekreasjonsområder for egne innbyggere. Dette kan gjelde ønske om:

- ♣ Opprydding i kjente problemer
 - ◊ lokale forurensninger av brønner, bekker/vassdrag, sjøsoner og strandlinjer
 - ◊ nabokonflikter knyttet til brønner, jordbruksvanning, lukt, etc.
 - ◊ vassdragstiltak i tråd med miljømål
- ♣ Opprydding i områder med dårlige anlegg eller ulovlige anlegg
 - ◊ innlagt vann uten tilfredsstillende avløpsløsninger
 - ◊ hytter benyttet som helårsboliger
- ♣ Sikre at tiltak innenfor avløpssektoren drives tilfredsstillende, gir gode resultater og utbytte av gjennomførte investeringer

Gjennom tilsynsarbeidet bidrar hver enkelt til et bedre vannmiljø. Dette gir arbeidet mening og motiv, og det er viktig å prioritere denne typen oppgaver som gjerne er nødvendig for å oppfylle lokale eller generelle mål om god resipienttilstand. Fra tid til annen etterspørres opplysninger om tilstand i vassdragene og aktiviteter på området. Da vil det være viktig å ha dokumentasjon på tilstand og oversikt over behov for ytterligere tiltak, ikke minst for raskt å kunne hindre eller redusere brukerkonflikter.

4.1.4. Kompetanse

For å utøve tilsyn er det nødvendig å etablere kompetanse om:

- ♣ Forutsetninger for etablering og drift av naturbaserte anlegg
- ♣ Hvordan fungerer ulike typer konvensjonelle anlegg?
- ♣ Hva skal/ kan kontrolleres?
- ♣ Hvordan gjennomføre en kontroll?
- ♣ Prøvetaking
- ♣ Tolkning av analyseresultater
- ♣ Beskrivelse av avvik / rapportering av tilsyn
- ♣ Oppfølging av regelbrudd / sanksjoner
- ♣ Kommunikasjon med anleggseiere

I tillegg til å organisere ev. samarbeid for å sikre tilstrekkelig kompetanse og ressurser for tilsynet, vil det også være mulig å etablere uformelt samarbeid med andre som arbeider med likeartede oppgaver som miljørettet helsevern, driftsassistansen eller Fylkesmannens miljøvernavdeling. Nettstedet www.avlop.no og VA/Miljø-blad er også viktige informasjonskilder. Når det gjelder prøvetaking og vurdering av analyseresultater, kan det være en nyttig å ha en løpende kontakt med laboratoriet som utfører analysene.

Det kan også være nyttig å ha mer eller mindre formell kontakt med organ eller personer som overvåker resipienter. Dette kan være kommunen eller andre som systematisk overvåker vannforekomstene, resultater fra eventuell kontroll av badevannskvalitet, brønner eller grunnvannsressurser, men kan også være mindre formell informasjon fra fiskere, badende eller friluftsansjoner. Slik informasjon kan være grunnlag for prioritering av tilsyn. Vær oppmerksom på at slik mindre formell informasjon kan være subjektive oppfatninger som bør verifiseres før de legges til grunn for tiltak.

Informasjon er også tilgjengelig på Klifs vannmiljødatabase, www.klif.vannmiljo.no og på vannregionene sine sider www.vannportalen.no.

I tillegg vil mange ha et faglig nettverk det kan være naturlig å bruke om det er problemstillinger som ikke virker enkle å svare på og som det kan være naturlig å diskutere mer eller mindre formelt med.

4.2. Ulike former for tilsyn

Anleggseier har etter forurensningsforskriften ansvar for drift av anlegg, egenkontroll og dokumentasjon av drift og driftsresultater i samsvar med utslippstillatelse eller krav i forskrift. Tilsyn er et verktøy for å kontrollere og sikre at anleggseier oppfyller forutsetningene. Tilsyn kan baseres på en risikobasert prioritering eller en tilpasset form for revisjon. Et risikobasert tilsyn er mest vanlig og kan være mest hensiktsmessig ved at en prioriterer innsatsen mot anlegg og områder der behovet er størst.

4.2.1. Anleggseierens egenkontroll og rapportering

Egenkontroll

Tilfredsstillende drift og egenkontroll gir en løpende sikkerhet og dokumentasjon på at utslippskravene overholdes. Da det ikke er hensiktsmessig eller mulig for tilsynet å gjennomføre hyppige inspeksjoner/revisjoner på alle anlegg, blir egenkontroll det viktigste elementet i tilsynet. Krav til egenkontroll bør være definert i utslippstillatelsen.

At anleggseiere skal kunne gjennomføre god drift og egenkontroll betinger at de er godt informert om hva som kreves og forventes. Det vil si at kommunen som myndighet har gitt anleggseiere relevant informasjon om at egenkontroll skal foretas og hva dette innebærer for den type renseanlegg han er ansvarlig for. Det er spesielt viktig å gjøre anleggseier oppmerksom på at det forventes at også hun/han har kunnskap om eget anlegg, hvordan det fungerer, skal drives og etterses.

For eier av minirensesanlegg er det viktig å sikre tilgang til kompetanse gjennom drifts- og vedlikeholdsavtale og at leverandøren ansvarliggjøres for opplæring av anleggseier. Når rensekraav ikke oppfylles, bør det også forventes at det blir gjort tiltak gjennom oppfølging av drifts- og vedlikeholdsavtalen.

For eiere av slamavskillere skal dokumentasjon på tømning kunne legges fram, eller dette integreres i slamrenovatørens oppgaver med dokumentasjon overfor kommunen.

For infiltrasjonsanlegg er det noe mer utfordrende å definere hva som bør forventes og kreves av boligeieren. Forskriftens krav er her knyttet opp mot dokumentasjon av dimensjonering og at massene i anleggsområdet er egnet for formålet. Dokumentasjon av løpende driftsresultater utgår med mindre det finnes en pålitelig og representativ prøvebrønn nedstrøms renseanlegget.

For andre typer naturbaserte anlegg må tilsynet tilpasses i det enkelte tilfellet. Generelt gjelder at leverandør/prosjekterende under arbeidet med utslippstillatelsen bør pålegges å legge fram et anleggstilpasset forslag til løsning som kan oppfylle rensekraav, opplegg for dokumentasjon og egenkontroll.

For eiere av oljeutskillere bør det kreves dokumentasjon på operativ egenkontroll, at tømning er utført som forutsatt og at en har kontroll på nivået av olje til enhver tid, gjennom alarm eller inspeksjoner, avhengig av hva som er krevd i utgangspunktet. Eventuelle pålegg om installasjon av alarm eller nivåkontroll er en sanksjon etter tilsyn som krever revisjon av tillatelse med de forvaltningsrutiner som gjelder for slike.

For industri som har påslipp av prosessvann kan ikke hele virksomhetens internkontrollsystem kreves kontrollert, men det kan gjennomføres revisjon på den delen av systemet som er relevant for påslippet.

Det kan også være behov for å sjekke om krav i abonnementsvilkår/sanitærreglement er oppfylt. Dette kan f.eks. være om det i området er problemer med fett i avløpsvannet.

Dersom dette skyldes gatekjøkken eller tilsvarende virksomheter, vil tilsynet kunne anbefale at det gis pålegg om at fettutskillere installeres. Hvis fettutskillere er installert, vil kontroll av inspeksjon og tømning være en naturlig del av tilsynet.

Om problemer med fett skyldes matlaging i boliger i visse områder, bør en informere om at fett bør samles og leveres til etablerte mottak. I slike tilfeller må kommunen på forhånd ha etablert en ordning for mottak av fett fra boliger og eventuelt mindre virksomheter.

Rapportering

Det må ikke kreves mer rapportering enn hva kommunen eller den som er delegert en kontrolloppgave, klarer å følge opp. Det vil være svært undergravende for systemet om anleggseier ikke får tilbakemelding på innsendt dokumentasjon. Samtidig kan god, systematisk rapportering bidra til å redusere behovet for fysisk tilsyn på anleggene.

Krav om rapportering av driftsresultater m.v. for enkelthus/separate anlegg etter kapittel 12 er ikke standardkrav i forurensningsforskriften, men kan eventuelt stilles som et begrunnet tilleggskrav. Det kan derfor være mer naturlig å legge opp til at eiere av enkelthusanlegg og eventuelt andre som har mindre risikofylte utslipp kun skal legge fram informasjon om drift, eventuelt kunne vise til hvor dette kan finnes og at kommunen kontrollerer dette ved inspeksjon. Eksempel på skjemaer for slike tilbakemeldinger er vist i vedlegg bakerst i denne rapporten. Alle anlegg bør kontrolleres tidlig i tilsynsfasen for å få dokumentert om avløpsanlegget er bygget som forutsatt i tillatelsen.

Det bør imidlertid legges inn i avtaler med slamrenovatørene at disse sender årlige rapporter om utført renovasjon hos de enkelte abonnenter. For anlegg med drifts- og vedlikeholdsavtaler er det tilsvarende naturlig at leverandørfirmaene sender årlige rapporter om utført service, observasjoner, driftsresultater m.v. for slike anlegg.

Det lokale tilsynet bør opprette en hensiktsmessig database for å handtere all informasjon som innhentes og framskaffes. Prosjektet www.geointegrasjon.no kan være et godt grunnlag.

4.2.2. Tilsynets kontroll, rapportering og oppfølging

Et komplett tilsyn omfatter flere oppgaver og er ikke gjennomført før det eventuelt er gitt anbefaling om tiltak.

Tilsynet kan basere sitt arbeid på ulike former for tilsyn og her nevnes:

Risikobasert tilsyn

Tilsyn kan prioriteres i kontrollklasser ut fra resipientforhold og konsekvenser ved overskridelse av krav. I en hovedplan for avløp eller som grunnlag for lokal forskrift, kan en kartlegge og definere deler av kommunen som bør underlegges et strengere regime enn standard rensekrav i forurensningsforskriften med dertil hørende intensivering av tilsynet. En kan benytte dette grunnlaget til å lage en matrise som graderer resipientene i 4 - 6 "følsomhetsklasser" og konsekvenser av brudd på utslippskrav tilsvarende basert på type og mengde utslipp. I sum gir dette et mål for risikoen (fra betydelig utslipp til svak resipient over til lite utslipp til god resipient) og type problem (overgjødning, smittefare, miljøgifter, akutte utslipp). Dette svarer til kapittel 5 - 8 og 11 i SFTs veiledning til kommunene (TA 2236/2007).

Brukerkonflikter, hyppige klager på lukt/støy eller lokale forurensninger kan også legges til grunn for intensivert tilsyn.

Revisjonsbasert tilsyn

Rensekrav for små renseanlegg er sterkt styrt gjennom forskrifter, mens oppfølgingen av avløpssystemet i rensedistriktene har stor grad av lokaltilpassing.

For å kunne gjennomføre et tilsyn som er revisjonsbasert, må et system for dette være utarbeidet. Det kan skissemessig systematiseres som følger:

◆ Regelverk

- ◊ En beskrivelse av hvilket regelverk det skal føres tilsyn etter og hvilke elementer i dette regelverket som skal følges opp, generelt eller for det enkelte tilsyn. Dette er viktig for å kunne kjenne til innhold og avgrensninger i egen rolle og myndighet

◆ Teknisk grunnlag

- ◊ Beskrive eller innhente data som viser hvilke tiltak som skal være gjennomført for det eller de anlegg som det skal føres tilsyn med, slik at en vet hva som skal kontrolleres
- ◊ Beskrive viktige elementer som skal kontrolleres (det er ikke gitt at en sjekker alle forhold ved alle tilsyn). Dette kan være:
 - Formelle forhold: at drifts- og vedlikeholdsavtaler er på plass og at prøver er tatt og analysert for rette parametere, at renseanlegg er plassert, bygget og installert som forutsatt i utslippstillatelsen
 - Sjekke at prosedyrer for drift av anlegget fungerer hensiktsmessig og som beskrevet i veiledninger eller instruks for anlegget. Dette omfatter også prøvetaking, mottak og håndtering av analyseresultater, samt rapportering til servicebedrift eller kommune om dette er relevant (et renseanlegg som fungerer dårlig, kan få konsekvenser for nærliggende brønner eller bekker)
 - Sjekke at de som driver et renseanlegg har tilstrekkelig kunnskap, dette gjelder også eier av anlegg for egen bolig
 - Tekniske forhold: at tømning er foretatt som forutsatt, at inspeksjonskummer er tilgjengelige, at det ikke er indikasjoner på feil ved anlegget (lukt, hull på tanker, nivåer på vannspeil som er faretruende høye, etc.)

Rapportering og oppfølging av gjennomført tilsyn

Før et tilsyn avsluttes skal det skrives en rapport som gjenspeiler gjennomgangen under tilsynet. Rapporten kan med fordel være av skjematisk karakter og skrives under tilsynet (eksempler finnes i vedlegg). Det må fremkomme av rapporten hva som ble registrert som tilfredsstillende og eventuelle forhold som ikke var tilfredsstillende. For ikke tilfredsstillende forhold formuleres forslag til reaksjon/pålegg. Rapporten legges fram for forurensningsmyndigheten/godkjenningsmyndigheten, som med bakgrunn i rapport for gjennomført tilsyn skriver ut en tilsynsrapport til anleggseier med eventuell reaksjon/pålegg og retningslinjer for oppfølging av reaksjon/pålegg.

Pålegg gitt etter tilsyn er et enkeltvedtak. Regler om saksbehandling i forvaltningsloven kommer til anvendelse. Vedtaket kan påklages.

4.2.3. Kontroll med relevant del av internkontrollsystem

Det kan kun drives tilsyn med de deler av et internkontrollsystem der kommunen er forurensningsmyndighet etter forurensningsforskriften. Dette betyr anlegg med utslipp etter forurensningsforskriften kapittel 13 og 15, og påslipp etter § 15 A-4.

Tilsyn med utslipp fra kommunale anlegg kan lett få karakter av internrevisjon, men systemet innebærer også at kommunen som myndighet skal føre ekstern revisjon på egne anlegg. Rollefordeling blir her et viktig tema ved organiseringa.

5. Tilsyn etter kapittel 12 - utslipp mindre enn 50 pe

5.1. Hva krever forurensningsforskriften?

Kapittel 12 gjelder utslipp av sanitært avløpsvann fra ett eller flere bolighus, hytter turistbedrifter og liknende med samlet utslipp mindre enn 50 pe. For virksomhet som bare slipper ut gråvann, gjelder kapittel 12 bare hvis det er innlagt vann. Innlagt vann er vann fra vannverk, brønn, cisterne eller liknende som gjennom rør eller ledninger er ført innendørs.

Kommunen er forurensningsmyndighet og tilsynsmyndighet for alle anlegg under kapittel 12, også anlegg som ligger innenfor tettbebyggelser som faller under kapittel 13 og 14 i forskriften.

Forurensningsforskriften spesifiserer en del konkrete krav som er å oppfatte som minstekrav. En viser generelt til forskriften og kommentardelen. I det etterfølgende viser en imidlertid til paragrafer der krav til utslipp i kapittel 12 spesifikt utløser krav til tilsyn:

- § 11-5: Rapportering og statusrapport
Kommunen skal årlig rapportere nødvendige opplysninger om alle avløpsanlegg og utslipp fra disse til staten.
- § 12-2: Forurensningsmyndighet
Kommunen er forurensningsmyndighet etter dette kapitlet og fører tilsyn med at bestemmelsene og vedtak fattet i medhold av dette kapitlet følges.
- § 12-7: Avløpsnett
Krav til dimensjonering, bygging, drift og vedlikehold etter best tilgjengelig teknologi særlig med hensyn til
 - a. avløpsvannets mengde og egenskaper
 - b. forebygging av lekkasjer
 - c. begrensning av forurensning av resipienten som følge av overløp
- § 12-8: Utslipp til følsomt og normalt område
Rensekravene refereres ikke og en viser til forskriften.
- §12-9: Utslipp til mindre følsomt område
Rensekravene refereres ikke og en viser til forskriften.
- §12-10: Dokumentasjon av rensegrad
 - ◆ Minirensenanlegg skal dokumentere at de tilfredsstiller NS-EN 12566-3 eller tilsvarende standard. Denne stiller krav til dokumenterte resultater på de konkrete parametere som det settes krav til og under tilsvarende driftsvilkår som anlegget skal fungere (dokumenterte resultater på f.eks. Kreta er ikke representative i Norge). Den gamle, norske typegodkjenningsordningen gjelder ikke for nye anlegg
 - ◆ Andre typer renseanlegg skal ha dokumentasjon på at anerkjent dimensjonering og utforming er benyttet
 - ◆ Renseanlegg med naturlig infiltrasjon i grunnen skal i tillegg ha dokumentasjon på at anleggets størrelse og plassering er tilpasset aktuelle vannmengder og grunnforhold på stedet, basert på grunnundersøkelse som dokumenterer hydraulisk kapasitet, infiltrasjonskapasitet, løsmassenes egenskaper som rensemedium og risiko for forurensning. (Hvis tillatelsen gjelder infiltrasjon av gråvann, kan dokumentasjon av egenskaper som rensemedium utelates)
 - ◆ Dokumentasjon skal framskaffes av nøytral fagkyndig
 - ◆ Analyse av prøver skal utføres av akkrediterte laboratorier
- §12-11: Utslippssted
Forskriften spesifiserer enkelte krav til lokalisering av utslipp og dessuten kreves: Utslippssted for avløpsvann fra renseanlegg skal for øvrig lokaliseres og utformes slik at virkningene av utslippet på resipienten blir minst mulig og at

brukerkonflikter unngås, herunder slik at utslippet ikke medfører fare for forurensning av drikkevann.

§ 12-12: Lukt

Avløpsanlegget skal dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes på en slik måte at omgivelsene ikke utsettes for sjenerende lukt.

§ 12-13: Utforming og drift av renseanlegg

- ◆ Renseanlegget skal dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes slik at det har tilstrekkelig yteevne under alle klimatiske forhold som er normale for stedet der de ligger. Ved utformingen av anlegget skal det tas hensyn til variasjoner i mengde sanitært avløpsvann i løpet av året
- ◆ Minirensesanlegg skal drives og vedlikeholdes i henhold til skriftlig drifts- og vedlikeholdsavtale, jf. vedlegg 2 punkt 2.3 til kapittel 11. Slamavskillere tilknyttet helårsbolig eller fritidsbolig skal tømmes helt for slam etter behov, ikke sjeldnere enn henholdsvis hvert andre og fjerde år
- ◆ Det er ikke tillatt å slippe ut avløpsslam eller ristgods i en vannforekomst, verken ved dumping fra skip, utslipp fra rørledninger eller på noen annen måte

§ 12-14: Endring og omgjøring av tillatelse

Kommunen kan i medhold av Forurensningsloven § 18 oppheve eller endre vilkår i tillatelse eller om nødvendig kalle tillatelsen tilbake.

§ 12-16: Forholdet til eksisterende utslipp

- ◆ Tillatelser til utslipp av sanitært avløpsvann gitt i medhold av forurensningsloven og tilhørende forskrifter før 1. januar 2007 er fortsatt gjeldende
- ◆ Utslipp etablert før 1. januar 2007 og som det på tidspunkt for etablering ikke måtte innhentes tillatelse for etter det på den tid gjeldende regelverk, er fortsatt lovlige. Kommunen kan likevel i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at slike utslipp er ulovlige etter en fastsatt frist

5.2. Forberedende oppgaver

Før en starter faktisk tilsyn på de enkelte anlegg, bør en gjennomføre noen øvelser som sikrer en rasjonell gjennomføring på lenger sikt. Dette er oppgaver av ulik karakter som eksempelvis:

1. Motivere administrasjon og politiske organ slik at en oppnår en politisk vilje til å gjennomføre oppgaven
 2. Etablere en hensiktsmessig organisasjon som kan sikre en rasjonell gjennomføring av tilsynsarbeidet. Her må en se på ulike samarbeidsformer, rolleforståelse/-konflikter og habilitet
 3. Kartlegge omfanget av tilsynsarbeidet som grunnlag for å vurdere ressursbehovet og innhold i tilsynsplanen
 4. Utarbeide en tilsynsplan/-planer. Hva skal inngå i tilsynsarbeidet og hvordan skal vi gjennomføre det?
- ➔ Starte opp arbeidet

5.2.1. Organisering

Se kapittel 2.

5.2.2. Kartlegging av omfanget

Uten å kjenne omfanget av hvilke anlegg som skal ha tilsyn, blir det umulig å utarbeide en rasjonell og håndterbar tilsynsplan.

I en slik kartlegging inngår å skaffe seg oversikt over:

1. Eksisterende utslippstillatelser uavhengig av alder
 - a. Hvilke krav er stilt i tillatelsene?
 - b. Plassering av anleggene (kartfesting)?
 - c. Foreliggende dokumentasjon om anleggene/formelle data (data om grunnforhold, dimensjonering, byggesaksdokumenter, eier, gards-/bruksnummer)?
 - d. Er anleggene abonnenter i slamrenovasjonen?
 - e. Drifts- og vedlikeholdsavtaler for anleggene?
2. Eksisterende anlegg (lovlige) uten tillatelser
 - a-e. Tilsvarende som for pkt. 1
3. Bolig- og fritidsbebyggelse uten lovlig utslipp
Kommunene kan her med hjemmel i forurensningsloven § 50 kreve tilgang til eiendom for kontroll med om den har ulovlig utslipp.

Kartlegginga må gjennomføres ved:

1. Spørreundersøkelser rettet mot de som en forventer kan ha noe å bidra med
2. "Dypdykk" i kommunens arkiv for utslippssaker og byggesaker
3. Informasjon/arkivdata fra slamrenovatør
4. Eventuell informasjon fra entreprenører og rørleggere som grunnlag for å få en oversikt over omfanget av kartlegginga i seg selv
5. Varsle/kunngjøre at kommunen har startet opp tilsynsarbeidet
6. Områdevise befaringer på anlegg for å innhente tilgjengelig dokumentasjon, innmåling av anleggene, registrering av teknisk standard og mulige effekter av utslippet. Eksempler på registreringsskjema finnes i vedlegg
7. Innlegging av registrerte data i egen database, ev. i GIS-systemet eller tilsvarende

Oppgavene i pkt. 1-4 og ev. 7 kan være oppgaver som egner seg som sommerjobb for innleide studenter innen VA-fag.

Pkt. 6 krever tilgang til anleggene og må gjennomføres av egne mannskap med tilfredsstillende kompetanse og med delegert myndighet etter organisasjonsplanen. Denne aktiviteten kan med fordel samordnes med slamrenovasjonen slik at anleggene kan besiktiges tomme.

Det er videre også nødvendig å velge om en vil basere seg på risiko- eller revisjonsbasert tilsyn, og en må planlegge tilsynsarbeidet med forankring i vedtatte miljømål og/eller vannforekomster som krever spesiell oppfølging eller oppmerksomhet.

5.2.3. Tilsynsplanen

Etter kartlegging av omfang og registrering i database, utarbeides tilsynsplanen.

Tilsynsplanen er en konkret plan for omfang og gjennomføring av tilsynet basert på faglige føringer og knyttet til en tidsplan. Den kan med fordel være 2-delt.

Del 1 er en konkret plan for hva tilsynet skal inneholde det enkelte år. Eksempelvis:

- ◆ Kontroll av innsendt materiale/rapportering fra anleggseier, slamrenovatør e.l.
- ◆ Kontroll av anlegg i definerte geografiske områder
 - ◊ Basert på et rent ønske om å fordele arbeidet jevnt over de ulike år
 - ◊ Basert på en risikovurdering mht. resipientkvalitet/-risiko
 - ◊ Basert på kjennskap til brukerkonflikter i resipientene

- ◆ Kontroll av spesielle typer anlegg
 - ◊ Basert på å velge likeartede anlegg
 - ◊ Basert på å velge risikoutsatte anlegg som følge av tvilsomme prosessvalg, drifts- og/eller vedlikeholdsstandard, utslipp til sårbare resipienter m.v.

Del 2 er en plan for det enkelte år eller den enkelte tur, der en ønsker å fokusere på helt spesifikke problemstillinger ved anleggene knyttet til kontroll av utstyr, luktproblematikk, behov for revisjon av tillatelser, pålegg om tilknytning til offentlig anlegg eller privat fellesanlegg. Del 2 behøver ikke være likeartet for hele kommunen.

Tilsynsbesøk skal varsles/kunngjøres. Varsling bør skje ved brev til de enkelte anleggseiere, men kan skje gjennom kunngjøring i lokalpresse og på kommunale hjemmesider.

Gjennom arbeidet med tilsynsplanen får en et reelt overblikk over ressursbehovet og et grunnlag for å gå videre med å skaffe personell, tilfredsstillende kompetanse for tilsynsarbeidet og finansiering av arbeidet.

5.3. Gjennomføring av tilsyn

5.3.1. Tilsynsbesøket

I pkt. 5.1 finnes en oversikt over hvor forskriften forventer og hjemler at kommunene fører tilsyn på anlegg med utslipp under 50 pe.

§ 12-2: Forurensningsmyndighet

- ◆ Forholdet til utslippstillatelsen
- ◆ Tilsynet skal kontrollere den faktiske utslippstillatelsen og kan ikke føre tilsyn etter strengere krav enn det tillatelsen krever. Dersom en observerer at det er forhold ved anlegget eller utslippet som krever skjerping av rensekraft, etterpolering av utslipp fra minirenseanlegg, hyppigere prøveuttak el. l. må tilsynet anbefale utslippsmyndigheten å endre tillatelsen i medhold av forurensningsloven § 18
- ◆ Frekvenser
 - ◊ Ingen anlegg bør ha tilsyn med inspeksjoner sjeldnere enn hvert 6. år
 - ◊ Minirenseanlegg bør ha tilsyn hyppigere, eksempelvis hvert 3. år. Ut fra en risikovurdering bør kanskje anlegg med utslipp til sårbare resipienter inspiseres hvert år?
 - ◊ Infiltrasjonsanlegg anlagt på "god grunn" kan ha tilsyn hvert 6. år. Hvis anlegget er plassert i tvilsomme masser, bør en vurdere tiltak. Ut fra en risikovurdering kan en i sårbare områder øke frekvensen til hvert 2. år
 - ◊ Tilsynet bør årlig sørge for å få oversendt
 - Årsrapporter fra drifts- og vedlikeholdsavtalene for minirenseanlegg, § 12-13 og kapittel 11, vedlegg 2, pkt. 2.3
 - Årsrapporter fra slamrenovatørene som viser hvilke slamavskillere som er tømt (når og hvor mye) og observert status på anleggene iht. skjema. Eksempel på skjema er vist i vedlegg

§ 12-7: Avløpsnett

- ◆ Kravene til ledningsnett gjelder generelt for alle anlegg, men for utslipp etter kapittel 12 er ledningsnett vanligvis av svært begrenset omfang. Tilsynet bør som et minimum sjekke at arbeidene er utført av kompetent personell, men anlegget er normalt privat eid og med mindre annet følger av utslippstillatelse, lokal forskrift eller sanitærreglementet, må krav om ADK-sertifisert personell være hjemlet i plan- og bygningsloven og følge av byggesaken

- ◆ Dersom tillatelsen gjelder et fellesanlegg med et fysisk ledningssystem, kan det også inneholde pumpestasjoner med tilhørende nødoverløp. Tilsynet bør da omfatte
 - ◊ Kontroll av utslippsforholdene
 - ◊ Utslippstillatelsen bør i slike tilfelle omfatte krav til oversikt over når overløpet er i drift, men tilsynet kan ikke pålegge dette hvis det ikke er et krav i tillatelsen

§ 12-8: Utslipp til følsomt og normalt område

- ◆ Rensekravene er gitt som renseeffekt beregnet som årlig middelerdi av det som blir tilført anlegget og er minimumskrav. Forurensningsforskriften stiller imidlertid ikke krav om løpende prøvetaking av utslipp etter kapittel 12, men har i § 12-10 krav om andre former for dokumentasjon av rensegrad. Denne dokumentasjonen bør kontrolleres ved tilsynet
- ◆ For minirensesanlegg kreves i § 12-13 en egen drifts- og vedlikeholdsavtale som bl.a. skal omfatte kontroll av vannkvalitet. Resultater av dette bør kontrolleres ved tilsynsbesøk. Ved besøket bør en vurdere teknisk og driftsmessig standard ved anlegget og ta ut ei prøve for kvalitetskontroll av utslippet for kvalitetssikring av uttatte prøver etter drifts- og vedlikeholdsavtalen
- ◆ For anlegg med naturlig infiltrasjon ansees rensekravene å være oppfylte dersom anlegget er plassert på områder med tilfredsstillende masser, dimensjonert, prosjektert og utført i samsvar med forskriften og anerkjent teknologi som f.eks. anbefalt i relevant VA/Miljø-blad. Tilsynet under dette punktet blir ved første gangs tilsyn å kontrollere at dette er dokumentert tilfredsstillende og ved seinere tilsyn en visuell kontroll av forholdene rundt anlegget (vannutslag i skråninger eller tiliggende vannforekomster, "unaturlig" frodig begroing rundt anlegget m.v.)
- ◆ For kunstig oppbyggde, naturbaserte anlegg bør det i tillatelsen stilles krav om at prosjekterende/leverandør skal utarbeide driftsinstruks inklusive anvisning av hvordan prøveuttak skal gjennomføres

§12-9: Utslipp til mindre følsomt område

Rensekravene er her todelt:

- ◆ Et forbud mot forsøpling av sjø og sjøbunn. Dette kontrolleres ved tilsynsbesøk
- ◆ Rensekravene er gitt som renseeffekt beregnet som årlig middelerdi av det som blir tilført renseanlegget eller som årlig middelerdi av utløpskonsentrasjon og er minimumskrav. Forurensningsforskriften stiller imidlertid ikke krav om løpende prøvetaking av utslipp etter kapittel 12, men har i § 12-10 krav om andre former for dokumentasjon av rensegrad. Denne dokumentasjonen bør kontrolleres ved tilsynet. Ved besøket bør en vurdere teknisk og driftsmessig standard ved anlegget, det vil i praksis si kontroll av slamavskiller og utslippsledning

§12-10: Dokumentasjon av rensegrad

- ◆ For infiltrasjonsanlegg vises til beskrivelse av § 12-10 i pkt. 5.1
- ◆ For minirensesanlegg gjelder godkjenning etter NS-EN 12566-3 som beskrevet i pkt. 5.1, og § 12-10 gir fritak for løpende dokumentasjon av rensegrad. Tilsyn på dette punktet må imidlertid også sees i sammenheng med §§ 12-8, 12-9, 12-13 og hva som spesifikt kreves i tillatelsen
- ◆ Kommunen har som utslippsmyndighet hjemmel til å skjerpe forskriftens krav i en utslippstillatelse (skal begrunnes) eller i lokal forskrift. Dette ansees spesielt aktuelt for minirensesanlegg, og skjerpede krav om prøvetaking og analyser bør da kreves implementert i serviceavtalen. Kommunen bør da samtidig vurdere å stille kravene til utslippskvalitet framfor renseeffekt. Dette fordi representativ prøvetaking på innløp kan være svært utfordrende på et minirensesanlegg. Dokumentasjon av utslippskvalitet vil være enklere og mer pålitelig enn dokumentasjon av gjennomsnittlig renseeffekt

§12-11: Utslippssted

- ♣ Ved tilsyn må utslippsstedet visuelt besiktes og mulige ulemper eller forurensningsmessige konsekvenser av utslippet individuelt vurderes. Dette kan dreie seg om slamansamling eller begroing i vannforekomst eller på terreng rundt utslippet eller infiltrasjonsanlegget, vannutslag på terreng m.v.
- ♣ Mottas det klage på utslippet, må tilsynet håndtere dette raskest mulig, eventuelt kreve tiltak og som et minimum legge anlegget inn for tilsyn i neste ordinære runde for oppfølging av gjennomføring av tiltak
- ♣ Oppstår det brukekonflikter i resipienten, må tilsynet i samarbeid med utslippsmyndigheten snarest mulig ta dette opp med brukerne og finne en løsning om nødvendig ved å endre tillatelsen i medhold av forurensningsloven § 18

§ 12-12: Lukt

- ♣ Luktulemper bør være et spesifikt tema for vurdering ved alle tilsynsbesøk
- ♣ Mottas det klage på lukt, må tilsynet håndtere dette raskest mulig, eventuelt kreve tiltak og som et minimum legge anlegget inn for tilsyn i neste ordinære runde for oppfølging av gjennomføring av tiltak

§ 12-13: Utforming og drift av renseanlegg

- ♣ Tilsyn på dette punktet er først og fremst en innledende kontroll av foreliggende dokumentasjon for det enkelte anlegg
- ♣ I neste omgang er tilsynet en gjennomgang av de årlige rapporter som anleggseier, slamrenovatør og ev. ansvarlig for drifts- og vedlikeholdsavtalen for minirensesanlegg er pålagt å sende inn til kommunen
- ♣ Tilsyn med forbudet mot å "slippe ut avløpslam eller ristgods i en vannforekomst, verken ved dumping fra skip, utslipp fra rørledninger eller på noen annen måte" er en situasjon som tilsynet må håndtere fra sak til sak når eller dersom de får opplysninger om at slikt forekommer
- ♣ En viser også til felles beskrivelse vedrørende §§ 12-8, 12-10 og 12-13 under avsnitt § 12-8 foran og de samme paragrafer i pkt. 5.1

§ 12-14: Endring og omgjøring av tillatelse.

Kommunen kan i medhold av forurensningsloven § 18 oppheve eller endre vilkår i tillatelse eller om nødvendig kalle tillatelsen tilbake

§ 12-16: Forholdet til eksisterende utslipp

- ♣ Utslipp med tillatelser gitt i medhold av forurensningsloven og tilhørende forskrifter før 1. januar 2007 er fortsatt gjeldende og tilsynet skal følge opp de krav og forutsetninger som følger av tillatelsen
- ♣ Utslipp etablert før 1. januar 2007 og som det på tidspunkt for etablering ikke måtte innhentes tillatelse for etter det på den tid gjeldende regelverk, er fortsatt lovlig og tilsynet må:
 - ◊ Baseres på krav som finnes relevante for anleggstypen
 - ◊ Vurdere om anlegget tilfredsstillende de relevante krav og miljømål eller om tilsynet skal foreslå for konsesjonsmyndigheten at utslippet skal gjøres ulovlig etter en fastsatt frist

I tillegg til de nevnte tilsynsområdene, må en føre tilsyn med at håndtering av slam og ristgods fra anleggene skjer på en tilfredsstillende måte og iht. gjeldende regelverk.

5.3.2. Oppfølging etter gjennomført tilsyn

Med utgangspunkt i at Tilsyn = kontroll + reaksjon skal det etter endt tilsyn utarbeides en rapport med eventuelle forslag til reaksjoner. I etterkant skal eventuelle reaksjoner overfor anleggseier følges opp og eventuelle pålegg lukkes. Se pkt. 4.2.2.

6. Tilsyn etter kapittel 13 - utslipp fra mindre tettbebyggelser

Dette kapitlet gjelder utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelser med samlet utslipp mindre enn 2000 pe til ferskvannsresipienter eller elvemunninger eller mindre enn 10 000 pe til sjøresipienter. Kapitlet gjelder ikke for utslipp fra avløpsanlegg mindre enn 50 pe.

I hovedsak omfatter kapitlet kommunale anlegg, men også private anlegg med dimensjonerende belastning over 50 pe inngår i kapittel 13.

Før en går i gang med tilsyn, er det nødvendig å ha oversikt over:

- ◆ Hvordan organiseres oppgavene?
- ◆ Hva er omfanget av oppgaven: antall anlegg, eksisterende tillatelser, kontroll og tilsyn?
- ◆ Nødvendig kompetanse og personell
- ◆ Hvordan finansiere arbeidet med tillatelser, kontroll og tilsyn?

6.1. Variasjoner avhengig av alder og geografisk beliggenhet

Tilsyn med avløpsanlegg etter forurensningsforskriften kapittel 13 innebærer tilsyn med både ledningsnett, pumpestasjoner, overløp og renseanlegg med utslippspunkt. Vurdering mht. dokumentasjon av drift med renseresultater og internkontrollsystem, samt visuell kontroll av hele anlegget inngår i gjennomføringen av tilsyn.

6.1.1. Ulike følsomhetsområder

Norge er delt inn i tre ulike følsomhetsområder når det gjelder resipienter, jf. forurensningsforskriften kapittel 11 vedlegg 1 punkt 1.2: Følsomt område, mindre følsomt område og normalområde. Utslippskravene til det enkelte renseanlegg reguleres med utgangspunkt i hvilket følsomhetsområde anlegget har sitt utslipp.

6.1.2. Forholdet til eksisterende tillatelser

For tilsyn med eldre anlegg med gyldige utslippstillatelser er forholdet til gamle og eksisterende utslippstillatelser regulert av forurensningsforskriften § 13-18 Forholdet til eksisterende utslipp.

Et renseanlegg regnes som eksisterende dersom byggestart fant sted før 1.1.2007.

Avløpsanlegg som bygges for å erstatte eksisterende avløpsanlegg, regnes som nye selv om funksjon og lokalitet er uendret.

Fra § 13-18:

1. ledd: Utslippstillatelser for avløpsanlegg mellom 50 pe og 1000 pe i tettbebyggelser med samlet utslipp mindre enn 10 000 pe i mindre følsomt område er gjeldende inntil annet er bestemt i henhold til forurensningsloven § 18.

Det vil si at ansvarlige for anlegg med utslippstillatelser gitt før 1.1.2007, ikke behøver å forholde seg til kravene i kapittel 13, før utslipp økes vesentlig og blir søknadspliktig, jf.

§ 13-3, eller kommunen i medhold av forurensningsloven § 18, bestemmer at kravene i kapittel 13 gjelder.

Kommunen kan kreve opplysninger om vedlikehold og rehabilitering av eldre renseanlegg etc. med hjemmel i forurensningsforskriften § 41-2, jf. forurensningsloven § 49.

Avløpsanlegg med gyldig tillatelse må likevel overholde kravene som følger av kapittel 11. For eksempel omfatter § 11-5 rapporteringskrav som ofte kommer i tillegg til vilkår i gjeldende tillatelse.

2. ledd: Utslippstillatelser for utslipp til normalt og følsomt område og utslippstillatelser for utslipp større enn eller lik 1000 pe i mindre følsomt område, gitt før 1.1.2007, endres slik at:

Bokstav a): Tillatelsens krav til avløpsnett, lukt, utforming og drift og rapportering erstattes med kravene i §§ 13-6, 13-10, 13-11 og 13-16 fra 1.1.2007.

Bokstav c): Tillatelsens krav til rensing, prøvetaking og analyse erstattes med kravene i § 13-7 til § 13-8 og § 13-12 til § 13-15 fra 31.12.2008, dersom tillatelsens vilkår om rensing er mer lempelig enn rensekrav i § 13-7 og § 13-8. Det vil si at det strengeste rensekravet vil gjelde uavhengig av om rensekravet fremgår av tillatelsen eller kapittel 13. Det er kommunen som avgjør om krav i tillatelsen er strengere eller lempeligere enn kravene i § 13-7 og § 13-8.

Dersom tillatelsens krav er uttrykt som mengdekrav eller liknende, blir tillatelsens krav stående som et tillegg til krav i § 13-7 og § 13-8 a og b inntil kommunen bestemmer noe annet i medhold av § 13-17.

Utslippstillatelsens vilkår om for eksempel utslippssted, -anordning og -dyp gjelder inntil kommunen bestemmer noe annet i medhold av § 13-17.

3. ledd: Kommunen har ikke anledning til å bestemme at utslipp er ulovlige etter en fastsatt frist i lokal forskrift.

Kommunen må derfor gjennom enkeltvedtak bestemme at et utslipp er ulovlig.

6.2. Tilsynsoppgaver på ulike deler av avløpssystemet

6.2.1. Ledningsnett

I henhold til § 13-6 Avløpsnett, skal dette drives og vedlikeholdes med utgangspunkt i den beste tilgjengelige teknologi og fagkunnskap. Målet er:

- ◆ Å ha kontroll med avløpsvannets mengde og egenskaper
- ◆ Å forebygge lekkasjer
- ◆ Å begrense forurensning av resipienten som følge av overløp

Det er anleggseiers ansvar å drifte i samsvar med forskriften og ved tilsyn kunne dokumentere et driftsopplegg som ivaretar dette. Systemet bør kunne vise til at det arbeides for å forebygge lekkasjer og at det etter erfaringer, risiko- og sårbarhetsanalyser og utarbeidede planer, utføres systematisk rehabiliteringsarbeid på ledningsnett.

Overløp

Det skal fra den ansvarlige kunne vises til at det som en del av internkontrollen er tilgjengelig en oversikt over alle overløp og nødoverløp, samt eventuelle lekkasjer av betydning på avløpsnett og pumpestasjoner. Oversikten skal vise overløpenes plassering og resipientforhold.

Det skal kunne vises til rutiner for arkivering av klager på forhold vedrørende avløpsnett med en arkiveringstid på 5 år.

6.2.2. Renseanleggene (utslippskontrollen)

Som nevnt i pkt. 6.1.1. Ulike følsomhetsområder er Norge delt inn i tre ulike følsomhetsområder: Følsomt område, mindre følsomt område og normalområde.

Utslippskravene for det enkelte renseanlegg reguleres med utgangspunkt i hvilket følsomhetsområde anlegget har sitt utslipp.

For anlegg tilhørende § 13-7 Utslipp til følsomt og normalt område gjelder:

Kommunalt avløpsvann med utslipp til følsomt og normalt område skal etter 31.12.2008 minst etterkomme 90 % reduksjon av fosformengden beregnet som årlig middelvei av det som blir tilført renseanlegget.

For anlegg som eksisterte før 1.1.2007 må det likevel tas hensyn til tidligere gitte utslippstillatelser dersom forskriftens krav til rensing er å forstå som lempeligere enn krav gitt i gjeldende utslippstillatelse før 1.1.2007, jf. § 13-18 andre ledd bokstav c.

Det er utslippsmyndigheten som avgjør om kravene gitt i gjeldende utslippstillatelse før 1.1.2007 er strengere eller lempeligere enn kravene i forurensningsforskriften § 13-7 og § 13-8.

Som eksempel kan nevnes at for anlegg tilhørende kapittel 13 som før 1.1.2007 hadde et krav mht. KOF eller BOF, så opprettholdes dette kravet.

Dersom tillatelsens krav er uttrykt som et mengdekrav eller liknende, blir tillatelsens krav stående som et tillegg til krav i § 13-7 og § 13-8 a og b inntil kommunen bestemmer noe annet i medhold av § 13-17.

For øvrig må det kontrolleres om kommunen har fastsatt et strengere rensekrav i medhold av §§ 13-5 eller 13-17 fordi resipienten er spesielt følsom eller at påslipp av oppmalt matavfall medfører fare for økt forurensning.

For anlegg tilhørende § 13-8 Utslipp til mindre følsomt område gjelder:

Utslipp mindre enn 1 000 pe

For utslipp av kommunalt avløpsvann mindre enn 1 000 pe med tillatelser gitt før 1.1.2007, er tillatelsen fortsatt gjeldende. Utslippet skal ikke forsøple sjø og sjøbunn.

Utslipp større enn eller lik 1 000 pe

For utslipp av kommunalt avløpsvann større enn eller lik 1 000 pe med tillatelser gitt før 1.1.2007, er tillatelsen fortsatt gjeldende med følgende endringer/tillegg:

- ◆ Utslippet skal ikke forsøple sjø og sjøbunn
- ◆ Avløpsanlegget skal tilfredsstille krav i forurensningsforskriften §§ 13-6, 13-10, 13-11, 13-12, 13-13, 13-14, 13-15 og 13-16
- ◆ Dersom utslippet har lempeligere krav enn krav i § 13-8, gjelder kravene i § 13-8, det vil si:
 - a) 20 % reduksjon av SS-mengden i avløpsvannet beregnet som årlig middelvei av det som blir tilført renseanlegget,
 - b) 100 mg SS/l ved utslipp beregnet som årlig middelvei

- c) sil med lysåpning på maks 1 mm, eller
- d) slamavskiller utformet i samsvar med § 13-11

- ♣ Dersom utslippet har krav som er lik eller strengere enn § 13-8 bokstav a eller b, er disse gjeldende

Tabell 2. Rensekrav for anlegg etablert før 1.1.2007

Anlegg etablert før 1.1.2007		
	Følsomt område og normalområde	Mindre følsomt område
Alle anlegg	90 % fosforfjerning + eventuelt strengere krav fra eksisterende utslippstillatelse	Utslippet skal ikke forsøple sjø eller sjøbunn
Anlegg 50 – 1000 pe		Eksisterende tillatelser er fortsatt gjeldende
Anlegg over 1000 pe		Krav i eksisterende utslippstillatelse er gjeldende dersom kravene i denne er lik eller strengere enn kravene i forurensningsforskriften § 13-8. Hvis krav i eksisterende tillatelse er lempeligere enn § 13-8, gjelder kravene i § 13-8: a) 20 % reduksjon av SS-mengden i avløpsvannet beregnet som årlig middelerdi av det som blir tilført renseanlegget, b) 100 mg SS/l ved utslipp beregnet som årlig middelerdi c) sil med lysåpning på maks 1 mm, eller d) slamavskiller utformet i samsvar med § 13-11

Tabell 3. Rensekrav for anlegg etablert eller utvidet etter 1.1.2007

Anlegg etablert eller utvidet etter 1.1.2007		
	Følsomt område og normalområde	Mindre følsomt område
Alle anlegg	90 % fosforfjerning + eventuelle særkrav	Utslippet skal ikke forsøple sjø eller sjøbunn. 20 % reduksjon av SS-mengden i avløpsvannet beregnet som årlig middelerdi av det som blir tilført renseanlegget eller 100 mg SS/l ved utslipp beregnet som årlig middelerdi

6.2.3. Utslippssted

Utslippstedet skal være kontrollert og godkjent ved etablering av utslippet. Ved tilsyn vil det være aktuelt å kreve framlagt beskrevne rutiner for vedlikehold og dokumentasjon på utført vedlikehold.

For mindre følsomt område er påpekt at "Utslippet skal ikke forsøple sjø eller sjøbunn". Dette det vil kreve jevnlig visuell kontroll.

6.2.4. Lukt

Alle henvendelser og problemer på avløpsanlegget med hensyn på lukt skal registreres og oppbevares av ansvarlig i minst 5 år. Registrerte hendelser og problemer skal ved kontroll være tilgjengelig for tilsynsmyndigheten. Eventuell lukt under tilsynet skal registreres.

6.2.5. Hendelser og avvik

I driftsrutinene på anlegget anbefales det å ha rutiner for å beskrive hendelser som kan ha betydning for drift og utslipp. Beskrivelsene gir et grunnlag for utvikling av vedlikeholdsrutiner og kan danne grunnlag for forbedringer på anlegget. Det vil være teksten i internkontrollsystemet som gir retningslinjer for hva som skal loggføres.

Alle anlegg skal gjennom internkontrollsystemet ha rutiner for avviksmelding.

Avviksmeldinger kan benyttes både til innmelding/rapportering av driftsproblemer og til innmelding/rapportering av hendelser som gjelder miljø. I tillegg skal det være systemer for innrapportering av hendelser med hensyn på helse, miljø og sikkerhet (HMS).

Ved en gjennomgang av internkontrollsystemet skal det kontrolleres at det er tilrettelagt et system for avviksmeldinger og at systemet fungerer.

6.2.6. Prøvetaking

For anlegg som faller inn under forskriften § 13-7 og § 13-8 bokstav a og b er den ansvarlige pliktig til å ta prøver av avløpsvannet, eventuelt med de unntak som er gitt i § 13-13. Som en del av tilsynet skal også prøvetaking kontrolleres. Det stilles gjennom forskriften klare krav til planlegging, gjennomføring og oppbevaring av prøver.

Prøvetakingstidspunkt skal være planlagt med en på forhånd oppsatt tidsplan som inngår i virksomhetens internkontroll. Prøvene skal tas med jevne mellomrom gjennom året og spres på forskjellige ukedager. Tidsplanen må nødvendigvis revideres årlig.

Det skal tas ut representative prøver ved hjelp av et automatisk, mengdeproporsjonalt eller tidsproporsjonalt prøvetakingssystem, både på innløp og utløp.

Med representativ prøve av tilført avløpsvannet menes:

1. avløpsvann fra innløpet til et renseanlegg, tatt oppstrøms eventuelle tilbakeføringer av returstrømmer, og
2. avløpsvann tatt fra et punkt der hele vannstrømmen kan fanges opp og har god omblending. Eksempler er pumpesump/utløp fra pumpesump, rør under trykk, vannstandsprang eller kanaler med god vannrotasjon

Med representativ prøve av rensset avløpsvann menes:

1. avløpsvann som ikke er kunstig fortynnet, og
2. avløpsvann tatt fra et prøvested der hele vannstrømmen kan fanges opp og som har god omblending

Både under og etter prøveuttaket skal prøvemeditet håndteres i samsvar med Norsk Standard (NS-ISO 5667-3, NS-ISO 5667-10) eller annen anerkjent laboratoriepraksis.

Antall prøver over året bestemmes av forurensningsforskriften § 13-12.

Det vises for øvrig til NORVAR-rapport 82/1997 "Veiledning for prøvetaking av avløpsvann" og Norsk Vann Rapport 182/2011 "Prøvetaking av avløpsvann og slam".

Alternativ til prøvetaking

I § 13-13 "Alternativ til prøvetaking" gis det anledning til at renseanlegg mellom 50 og 1000 pe i mindre følsomt område kan ha dokumentasjon som alternativ til prøvetaking. Det skal inne 18 måneder etter oppstart, av fagkyndig personell utarbeides en rapport basert på minst 6 prøver tatt over en periode på minst 12 måneder. Oppfølging mht. utarbeidelse av rapport bør ligge til utslippsmyndigheten, men ved senere tilsyn skal rapporten være tilgjengelig. Tilsynet tar stilling til eventuell fornyelse av dokumentasjonen.

Naturlig infiltrasjon

Renseanlegg med naturlig infiltrasjon kan ha dokumentasjon som alternativ til årlig prøvetaking. Det skal foreligge dokumentasjon på at anleggets størrelse og plassering er tilpasset de aktuelle vannmengdene og grunnforholdene på stedet. Dokumentasjonen skal omfatte grunnundersøkelser og informasjon om hydraulisk kapasitet, infiltrasjonskapasitet, løsmassenes egenskaper som rensmedium og risiko for forurensning. Naturlige infiltrasjonsanlegg skal i tillegg ha dokumentasjon på at anerkjent dimensjonering og utforming er benyttet. Dokumentasjonen skal utføres av nøytral fagkyndige.

6.3. Rapportering

Anleggseier skal rapportere til kommunen (egenrapportering)

Den ansvarlige for private avløpsanlegg større enn 50 pe plikter etter § 13-16 årlig å rapportere nødvendige opplysninger til kommunen innen 1. februar.

Kommunen skal rapportere til statlig organ (kontrollrapportering)

Kommunen plikter etter § 11-5 årlig innen 15. februar å rapportere nødvendige opplysninger om alle avløpsanlegg og utslipp fra disse til staten.

Det skal rapporteres tilsvarende opplysninger som kreves i relevant KOSTRA-skjema fra alle anlegg.

Gjennomgang av rapporter bør være rutine før tilsyn gjennomføres på avløpsanlegget.

Rapportering etter tilsyn (tilsynsrapportering) er omtalt i pkt. 4.2.2 - Rapportering og oppfølging av gjennomført tilsyn.

6.4. Gjennomføring av tilsyn

6.4.1. Forberedelser

Som et utgangspunkt for tilsyn må det være tilgjengelig nødvendig dokumentasjon og beskrivelse av alle anleggene som hører med i tilsynsmyndighetens område under kapittel 13 i forurensningsforskriften.

Det må være innarbeidet et system for mottak, registrering, tilbakemelding og arkivering av årlige innleverte rapporter, herunder klager fra alle anlegg, både egne og private.

Rapporter fra tidligere gjennomførte tilsyn med konklusjoner og eventuelle anbefalte pålegg må også inngå i rutinemessig, årlig gjennomgang og forberedelse for gjennomføring av tilsyn.

Gjennomgang av tilgjengelig dokumentasjon vil vise hvilke prioriteringer og ressursbehov som kreves for gjennomføring av årets tilsyn, eventuelt at det ikke skal gjennomføres tilsyn på visse anlegg eller anlegg i visse områder.

Ved utsendelse av varsel om tilsyn, bør det fremkomme hvilke dokumenter som ønskes gjennomgått. Det kan for eksempel være ønskelig med gjennomgang av risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse), saneringsplan eller dokumentasjon på gjennomførte tiltak som en konsekvens av planarbeid og avviksmeldinger.

6.4.2. Tilsyn på renseanlegg

Kunnskap om tilstanden på et anlegg og om potensiell påvirkning av resipienten er bidrag til å bestemme omfanget av det anleggsrettede tilsynet. Første gangs gjennomføring av tilsyn på et anlegg vil nødvendigvis være grundigere enn de påfølgende.

Momenter som bør være med i tilsynet:

1. Gjennomgang av driftsjournal, rutinemessig intern dokumentasjon.
Ved kontroll av driftsjournal må det vurderes om journalen er ført i samsvar med beskrivelsen i internkontrollen, både med hensyn på hva som skal noteres og besøkshyppigheten på anlegget

2. Internkontroll med driftsinstruks (eventuelle påpekinger mht. HMS).
Det skal foreligge oppdatert internkontrollsystem på anlegget som omfatter nødvendig dokumentasjon og retningslinjer for drift, for eksempel prøvetakingsprogram og retningslinjer for føring av avvik med avviksbehandling
3. Oppfølging av pålegg.
Er eventuelle pålegg gitt ved tidligere tilsyn fulgt opp slik at pålegget kan lukkes?
4. Prøvetaking.
Gjennomføres prøvetakingen etter forskriften?
5. Vannmengdemåler og andre instrumenter.
Rengjørings- og kontrollrutiner før prøvetaking og generelt. Gjennomgang av tilgjengelig dokumentasjon på gjennomført kalibrering. Kontroller gjennom driftsjournalen eventuelle variasjoner i f. eks vannføring. Eventuelle variasjoner bør diskuteres med driftspersonell med hensyn på logiske forklaringer
6. Slam og sil-/ristgods.
Håndteres slam og sil-/ristgods fra anleggene på en tilfredsstillende måte og iht. gjeldende regelverk?
7. Lukt.
Registreres det sjenerende lukt i eller ved renseanlegget under besøket. Er det registrert og arkivert klager med hensyn på lukt siden forrige tilsyn
8. Observasjoner og vurderinger.
Funksjon av utstyr i henhold til dokumentasjon for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV), ryddighet og vedlikehold, renhold osv. både med hensyn til eventuell forurensning og med hensyn til HMS
9. Rapportering.
Tilsynet må generere en rapport til ansvarlig for anlegget og til forurensningsmyndigheten

6.4.3. Tilsyn på transportsystem og overløp

1. Gjennomgang av dokumentasjon som saneringsplaner med oppfølging, vedlikeholdsrutiner og utbedringer med hensyn på lekkasjer
2. Pumpestasjoner: Gjennomgang av drifts- og vedlikeholdsrutiner, HMS og registrering av gassdannelser
3. Kummer: Rutiner for kontroll, vedlikehold av kummer med retningslinjer for nedstigning
4. Oversikt over alle overløp (og nødoverløp). Er det registrert drift av overløp? Har eventuelle utslipp fra overløp sjenerende konsekvenser for omgivelsene?

6.4.4. Tilsyn på utslippsstedet

Dokumentasjon på etablering i samsvar med utslippstillatelsen.
Vedlikeholdsrutiner og dokumentasjon på vedlikehold og kontroll. Visuell kontroll av utslippspunktet, særlig med hensyn på forsøpling.

6.4.5. Langtidsplan for gjennomføring av tilsyn

Som en rutinemessig prosess bør dokumentasjon fra renseanleggene vurderes. Gjennomgang av dokumentasjon og resultater av gjennomførte tilsyn på anlegg vil danne grunnlaget for å sette opp en tilsynsplan. Form for tilsyn og tidsintervall for gjennomføring, må være et resultat av tidligere resultater og generell erfaring. Dette kan variere med lokale resipientforhold, størrelse på anlegget, alder og kvalitet på anlegget, kvaliteten på ledningsnettets osv.

Eksempelvis kan det settes opp et skjema som gir rom for å skrive inn tidsrom og spesifikke oppgaver som ønskes gjennomført under tilsynet.

Tabell 4. Eksempel på plan for gjennomføring av tilsyn etter forurensningsforskriften kapittel 13

	Årlig	Hvert andre år	Hvert fjerde år	Hvert åttende år	Ved alle besøk
Gjennomgang av mottatte rapporter	1.-14. feb				
	Kostra				
Dokument-gjennomgang på anlegget					Dato
					Eventuelt tema
Kontroll på renseanlegget					Før 1. oktober
					Alle ledd i tilsynet
Kontroll på ledningsnett			Innen utgangen av september		
			Gjennomgang av planer og utført vedlikehold, rehabilitering. Besiktigelse på pumpestasjoner		
Kontroll av overløp på ledningsnett		Før 1. mai			
		Kontroll av overløp			
Kontroll av utløpsledning		I løpet av mai		1/5-1/6	
		Visuell kontroll av område rundt utløp. Dokumentasjon av vedlikehold		Kontroll av utløpsledningen med dykker skal være gjennomført	

6.4.6. Oppfølging etter gjennomført tilsyn

Med utgangspunkt i at Tilsyn = Kontroll + reaksjon skal det etter endt tilsyn utarbeides en rapport med eventuelle forslag til reaksjoner. I etterkant skal eventuelle reaksjoner overfor anleggseier følges opp og eventuelle pålegg lukkes. Se pkt. 4.2.2.

7. Tilsyn etter kapittel 15 – oljeholdig avløpsvann

Kommunen er forurensningsmyndighet for utslipp, herunder påslipp, av oljeholdig avløpsvann fra alle virksomheter som er omfattet av kapittel 15 i forurensningsforskriften.

Forurensningsforskriften § 15-1 regulerer hvilke bransjer som omfattes av dette kapitlet.

Kommuner får fra tid til annen forespørsel om tillatelse til utslipp av oljeholdig avløpsvann og etablering av oljeutskiller fra andre typer virksomheter enn de som går fram av § 15-1. Disse skal rette forespørselen til Fylkesmannen. Kommunen skal bare vurdere slike forespørsler ved påslipp av avløpsvann til kommunalt anlegg.

Det vises for øvrig til pkt. 8 som omhandler forskriftens kapittel 15-A Påslipp. Eventuelle godkjenninger eller pålegg om etablering av oljeutskiller for å redusere oljeinnhold i påslipp til offentlig ledningsnett bør ha samme tilsynsrutiner som oljeutskiller med utslipp/påslipp gitt i henhold til kapittel 15.

7.1. Forholdet til eksisterende tillatelser

Tillatelsens krav til utslipp erstattes med kravene i § 15-7 fra 31.12.2007, dersom tillatelsens vilkår er lempeligere enn krav i § 15-7. Det vil si at det strengeste kravet gjelder uavhengig av om rensekravet fremgår av tillatelsen eller kapittel 15. Det er utslippsmyndigheten som avgjør om vilkår i tillatelse er strengere eller lempeligere enn krav i § 15-7.

I praksis vil dette si at utslipp fra oljeutskillere ikke skal ha høyere konsentrasjon enn 50 mg olje/liter.

Med utgangspunkt i virksomhetens aktiviteter vil det dessuten ofte være nødvendig å stille krav til restkonsentrasjon av kjemikalier i utslippet eller bruk av kjemikalier som danner emulsjoner.

7.2. Oversikt med database

For å kunne gjennomføre tilsyn, er det en forutsetning at det på forhånd er etablert en database og retningslinjer for rapportering av drifts- og tømmerutiner. Opplysninger som bør være tilgjengelig er:

- ◆ Opplysninger om tiltakshaver og virksomheten for øvrig
- ◆ Type utskiller (fabrikat)
- ◆ Godkjenning iht. NS-EN 858-1
- ◆ Utskillerens nominelle størrelse (NS), ev. våtvolum på eldre utskillere
- ◆ Installasjonsår
- ◆ Materiale (GUP, stål, betong)
- ◆ Beliggenhet
- ◆ Sandfang (ja/nei)
- ◆ Prøvetakingskum (ja/nei)

I tillegg skal dokumentasjon på gjennomført tømning og dokumentasjon på utløpskonsentrasjoner være tilgjengelig for vurdering.

7.3. Gjennomføring av tilsyn

Som et første ledd i utførelsen av tilsyn bør det etableres rapporteringsrutiner for dokumentasjon av tømning, rutinemessig dokumentasjon på at grenseverdier overholdes og at avtalen mellom eier av oljeutskiller og tømmefirma inneholder krav om forskriftsmessig håndtering av slammet/avfallet. Gode rapporteringsrutiner vil effektivisere tilsynet og bidra til å redusere behovet for tilsyn.

Det må vurderes om det som en del av tilsynet skal gjennomføres prøveuttak for kontroll av konsentrasjon av olje, eventuelle kjemikalier eller tungmetaller.

Gjennomføring av tilsyn av anlegget krever kunnskap om oljeutskillerens utforming og funksjon.

7.3.1. Plan for gjennomføring

For mest mulig rasjonell gjennomføring av tilsyn må det settes opp en plan for gjennomføring. Med årlig gjennomgang av innkomne rapporter får en et godt grunnlag for et eventuelt behov for tilsyn på det enkelte anlegg.

Tabell 5. Eksempel på plan for gjennomføring av tilsyn etter forurensningsforskriften kapittel 15

Første tilsyn	Årlig	Hvert andre år	Innen ti år
Eablering av rapporteringsrutine	1. Gjennomgang av innkomne rapporter 2. Kontroll på anlegg med mangelfull rapportering	Teknisk kontroll av et utvalg anlegg	Teknisk kontroll av alle anlegg skal være gjennomført

7.3.2. Oppfølging etter gjennomført tilsyn

Med utgangspunkt i at Tilsyn = Kontroll + reaksjon skal det etter endt tilsyn utarbeides en rapport med eventuelle forslag til reaksjoner. I etterkant skal eventuelle reaksjoner overfor anleggseier følges opp og eventuelle pålegg lukkes. Se pkt. 4.2.2.

8. Tilsyn etter kapittel 15A - påslipp

Forurensningsforskriften kapittel 15 A om påslipp gir kommunen myndighet til å sette krav til påslipp av avløpsvann fra virksomhet til offentlig avløpsnett. Kommunen kan sette krav til påslippet på ulike måter:

- ◆ Gjennom bruk av § 15 A-4 i forurensningsforskriften, i kraft av å være myndighetsutøver:
 - ◊ Gjennom lokal forskrift – som regulerer vilkår
 - ◊ Gjennom enkeltvedtak

Kapittelet gir også egne bestemmelser for utslipp, herunder påslipp, av fotokjemikalieholdig og amalgamholdig avløpsvann.

§ 15 A-4 gjelder for nye og eksisterende påslipp til offentlig avløpsnett, jf. definisjonen i forskriftens § 11-3 bokstav h) fra virksomhet.

§ 15 A-4 gjelder ikke for påslipp av oljeholdig avløpsvann til offentlig avløpsnett som omfattes av § 15-1. Påslipp regulert av forskriften § 15-1 beskrives i veiledningens pkt. 7 om oljeholdig avløpsvann.

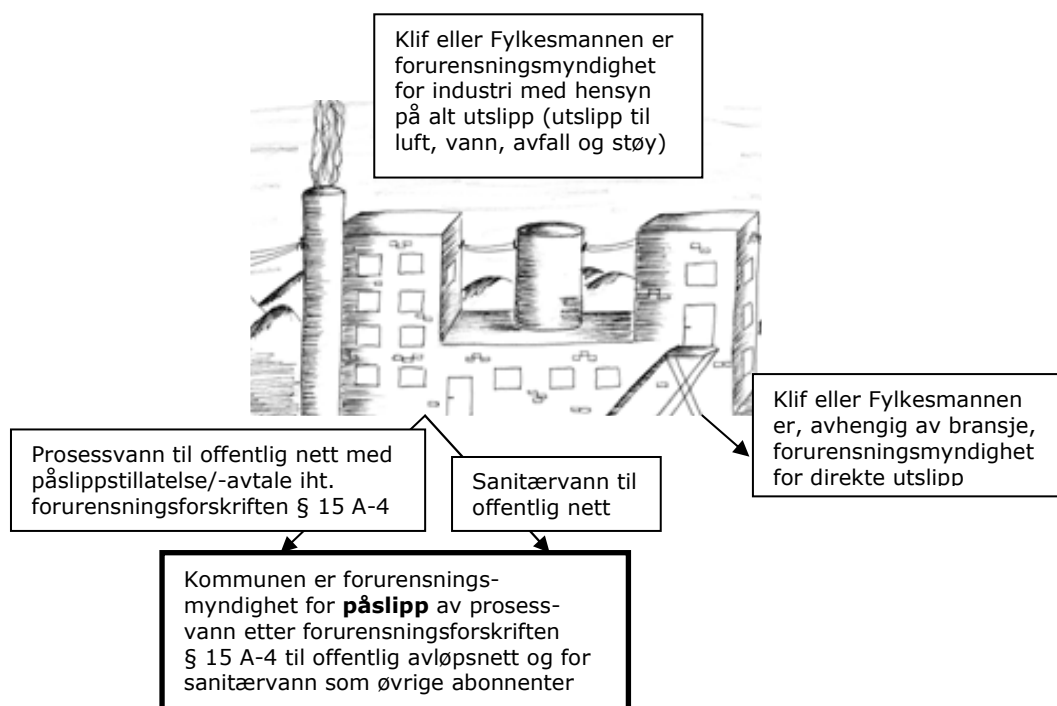
§ 15 A-4 gjelder ikke påslipp av radioaktive stoffer som reguleres av forskrift om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften) av 29.10.2010.

8.1. Forurensningsmyndighet

8.1.1. Påslipp

Det er viktig å være oppmerksom på at kommunen etter denne bestemmelsen, ikke overtar ansvaret fra annen forurensningsmyndighet for utslippet.

Forurensningsmyndighetens ansvar forblir uendret. Kommunene kan kun regulere forhold som omfatter eget avløpsanlegg og blir kun forurensningsmyndighet for påslippskrav satt innenfor rammene i § 15 A-4. Det vil si at det fremdeles er Fylkesmannen eller Klif som er miljømyndighet for utslipp fra industri.

Figur 1. Myndighetsfordeling for utslipp/påslipp fra virksomheter

Kommunen har som eier av avløpsanlegg ansvar for å regulere påslipp til avløpsnett. Kommunen plikter å overholde egne rensekra, og hvis det er fare for forurensning i strid med vilkår i tillatelse eller forskrift, er kommunen ansvarlig for å sørge for tiltak for å hindre at den inntre. Her kan kommunen benytte § 15 A-4 for å sikre rensekra, arbeidsmiljø, ledningsnett, renseanlegg, slamkvalitet. Har forurensningen inntrådt, skal kommunen sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den jf. forurensningsloven, § 7.

8.1.2. Regulering av påslipp

For best mulig å ivareta driften og miljøet ved avløpsanleggene og sikre god slamkvalitet kan det være nødvendig gjennom enkeltvedtak eller lokal forskrift å stille krav til virksomheter som har påslipp til offentlig avløpsnett. Forurensningsforskriften §§ 15 A-3 og 15 A-4 gir kommunen rett til å gi påslippstillatelse eller kreve påslippsavtale. § 15 A-4 gir retningslinjer for vilkår i tillatelsen/avtalen. Det kan settes krav til grenseverdier for temperatur, pH, generelle og spesielle forurensningsparametre m.v. i påslippet. Hovedhensikten med en påslippsavtale er å sikre gode rutiner for kommunikasjon, rapportering av tilførsler og rutiner for varsling ved akutte påslipp. I tillegg skal den sikre at driftsoperatører på ledningsnett og renseanlegg har et godt arbeidsmiljø og at utslipp til resipient er på et akseptabelt nivå.

Med hjemmel i forurensningsloven § 50 kan myndigheten kreve tilgang for tilsyn og med hjemmel i forurensningsforskriften § 15 A-4, og kommunen kan kreve at virksomheten dokumenterer påslippet og pålegge virksomheten å søke om tillatelse til påslipp.

Det vises for øvrig til NORVAR-rapport 149/2006 "Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning" og Norsk Vann rapport 183/2011 "Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri".

8.1.3. Fotokjemikalier og amalgamholdig avløpsvann

Fylkesmannen er forurensningsmyndighet etter § 15 A-5 og § 15 A-6, og skal føre tilsyn med at disse bestemmelsene og vedtak fattet i medhold av disse følges. Men kommunen kan i medhold av § 15 A-4 første ledd fastsette tilleggskrav til virksomheter innen foto, røntgen og grafisk industri som har påslipp til offentlig avløpsnett.

Virksomheter som har amalgamoppsamlinger i sine stikkledninger, kan holdes ansvarlig for fjerning av dette selv om de har et lovlig utslipp, jf. forurensningsloven § 7. Kommunen har hjemmel til å kreve utspyling av kvikksølv i private stikkledninger i medhold av forurensningsloven § 7 fjerde ledd.

8.2. Gjennomføring av tilsyn

Tilsyn med påslipp til avløpsnett kan være utløst av mistanke om at det foregår et uheldig eller skadelig påslipp av prosessvann fra en virksomhet, eller et på forhånd kjent påslipp. Tilsyn med virksomheter kan følgelig ha flere formål:

- ♣ Kontrollere at gitte pålegg overholdes
- ♣ Opprettholde kontakten med en virksomhet
- ♣ Bekrefte eller avkrefte om et påslipp har endret karakter

8.2.1. Plan for gjennomføring

Hvis det ikke foreligger påslippstillatelse og det heller ikke er inngått påslippsavtale med virksomheter, bør det, før tilsyn planlegges, sjekkes om det er behov eller grunnlag for å kreve påslippssøknad eller inngå påslippsavtale med alle virksomheter som genererer påslipp til ledningsnett.

Gjennom inngåtte påslippsavtaler eller gitte krav oppnås en god oversikt over behovet for tilsyn. Første trinn av tilsynet kan gjennomføres ved rutinemessig gjennomgang av innkomne rapporter fra virksomhetene og eventuelt rapporter fra driftspersonell på avløpsanlegget. Gjennomgangen av rapportene vil vise ressursbehovet for gjennomføring av tilfredsstillende tilsyn ute i virksomhetene.

Tabell 6. Eksempel på plan for gjennomføring av tilsyn etter forurensningsforskriften kapittel 15 A

Første tilsyn	Årlig	Hvert andre år	Hvert fjerde år
Grunnlag for søknad om påslippstillatelse, ev. opprette påslippsavtale	Gjennomgang av rapporter innen 1. mars	- Besøke anlegg med kjent forurensning i påslippet - Gjennomgang av dokumentasjon	- Besøke anlegg uten kjent forurensning i påslippet - Gjennomgang av dokumentasjon

I større kommuner kan planen for å forenkle forberedelsene med fordel også deles opp i perioder for kontroll av type virksomheter eller av virksomheter med påslipp av felles karakter.

8.2.2. Tilsyn med virksomheten

For å gjennomføre tilsyn rasjonelt og sikre likebehandling, bør det utarbeides skjema hvor de forskjellige punktene i tilsynet er tatt med. Et gjennomarbeidet skjema er et godt grunnlag rasjonelt forarbeid, gjennomføring og rapportering etter tilsyn. Eksempel på skjema er vist i vedlegg.

8.2.3. Innsyn i internkontrollsystemet

Som ansvarlig for offentlig ledningsnett og myndighet mht. påslipp til offentlig ledningsnett, har kommunen rett til innsyn i de deler av virksomhetens internkontrollsystem som har tilknytning til påslippet.

Det må forventes at de ansvarlige for virksomheter som representerer særlige påslipp på forespørsel og uten unødig opphold, fremlegger alle ønskede opplysninger som kan knyttes til påslippet.

8.2.4. Oppfølging etter gjennomført tilsyn

Med utgangspunkt i at Tilsyn = Kontroll + reaksjon skal det etter endt tilsyn utarbeides en rapport med eventuelle forslag til reaksjoner. I etterkant skal eventuelle reaksjoner overfor anleggseier følges opp og eventuelle pålegg lukkes. Se pkt. 4.2.2.

9. Finansiering

Det kreves kompetanse, personell og økonomi for å gjennomføre tilsynsarbeid. Som underliggende prinsipp gjelder også her at forurenser skal betale for tjenester det offentlige yter. Forurensningsforskriften åpner her for at kommunene gjennom lokal forskrift kan finansiere arbeidet gjennom saksbehandlings- og kontrollgebyr.

Hjemmelen finnes i § 11-4, Kommunale saksbehandlings- og kontrollgebyr:

”Kommunen kan gi forskrift om gebyrer for egen behandling av eksisterende tillatelser, påslippsvedtak etter § 15 A-4, behandling av søknad etter § 12-4, § 13-4 og § 15-4, for saksbehandling etter lokale forskrifter, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at kapittel 11 til 16 eller vedtak i medhold av disse kapitlene blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger kommunens kostnader ved saksbehandlingen eller kontrollordningen, jf. forurensningsloven § 52a”.

Gebyret forutsettes å dekke de konkrete kostnader knyttet til de nevnte tjenester. Kostnader som dekkes inn gjennom andre gebyrordninger skal **ikke** være med i gebyrgrunnlaget for saksbehandling og kontroll. Slike kostnader kan være:

- ◆ Kostnader som inngår i gebyrgrunnlaget for avløpsgebyr
- ◆ Kostnader som inngår i grunnlaget for gebyr eller refusjon i plan- og bygningsloven
- ◆ Resipientundersøkelser knyttet til spesielle abonnenter eller utslipp kan i medhold av forurensningsloven § 51 pålegges utført/finansiert av den ansvarlige for utslippet
- ◆ Resipientundersøkelser for generell vassdragsovervåking kan legges inn i grunnlaget for avløpsgebyr, men ikke i gebyrgrunnlaget for saksbehandling eller kontroll etter forurensningsforskriften

Gebyrgrunnlaget skal bygge på selvkostprinsippet, og det skal være dokumenterbart at bare relevante kostnader er inkludert. Det er utarbeidet retningslinjer og veiledninger for selvkostberegning:

- ◆ Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester, H-2140 KRD, Kommunalavdelingen, januar 2003
- ◆ Selvkostberegninger for VA-tjenestene produsert i kommuner og selskaper. Veiledning fra Norsk Vann, oktober 2008

Saksbehandlingsgebyr for tillatelser bør være engangsgebyr. Tilsyns- og kontrollgebyr kan med fordel være årsgebyr så fremt tilsyn gjennomføres tilstrekkelig hyppig.

Gebyrinntekten skal samlet sett ikke overskride dokumenterte kostnader for tjenesten. Da arbeidsomfang for tilsyn av separatanlegg etter kapittel 12 i forskriften er vesensforskjellig fra tilsyn med påslipp fra virksomhet eller utslipp av oljeholdig avløpsvann, kan/bør en vurdere å differensiere gebyret for ulike typer saker. Det er kommuner som praktiserer engangsgebyr, men krever tilleggsgebyr basert på medgått tid for spesielt krevende saker. Et slikt gebyr må som andre gebyr, være hjemlet i lokal forskrift.

Vedlegg

Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 12:

Skjema 12.1	TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12 REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 59
Skjema 12.2	TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12 REGISTRERING VED TILSYNSBESØK Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 62
Skjema 12.3	KONTROLLSKJEMA MINIRENSEANLEGG Utarbeidet av Driftsassistansen i Østfold	Side 64

Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 13:

Skjema 13.1	TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 13, RENSEANLEGG REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 65
Skjema 13.2	TILSYN MED AVLØPSANLEGG KAPITTEL 13, PUMPESTASJONER OG OVERLØP, REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 69

Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 15:

Skjema 15.1	TILSYN MED UTSLIPP/PÅSLIPP FRA OLJEUTSKILLERANLEGG ETTER KAPITTEL 15, REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 72
-------------	---	---------

Vedlegg knyttet til forurensningsforskriften kapittel 15 A:

Skjema 15-A.1	TILSYN MED PÅSLIPP TIL AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 15 A REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN Utarbeidet av Sweco Norge AS	Side 75
---------------	---	---------

Sjekkliste:

SJEKKLISTE FOR TILSYN VED AVLØPSANLEGG DER KOMMUNEN ER FORURENSNINGSMYNDIGHET Utarbeidet av Driftsassistansen i Hedmark	Side 78
---	---------

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN

Kontr. dato:

..... **KOMMUNE**.....
Underskrift**1.0 FORMELLE FORHOLD**

Anleggseier:	Abb. nr:	
Adresse:	Byggeår:	
G.nr./ B.nr:	Feste nr:	Koord:
Boligheter tilknyttet:	Fritidshus: Ja / Nei	Kartblad:
Utslippstillatelse datert	Ref. nr.	

2.0 KARTSKISSE/SITUASJONSPLAN

Her klippes inn ei kartskisse/situasjonsplan for anlegget.

Kontr. dato:

Underskrift

- Slamavskiller m/naturlig infiltrasjon ☐
- Slamavskiller m/direkte utslipp ☐
- Minirensanlegg m/ direkte utslipp ☐
- Minirensanlegg m/ etterpolering ☐
- Våtmarksfilter /konstruert våtmark ☐

- ## 4.0 SLAMAVSKILLEREN

[illegible]

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12**REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

Kontr. dato:

.....
Underskrift**5.0 UTSLIPPET****Infiltrasjonsanlegg:**

Type: Naturlig infiltrasjon Kunstig sandfilter

Annet:

Infiltrasjonsmassene:

Vedl. nr:

Foreligger kornfordelingsanalyse: Ja / Nei

Plassering i infiltrasjonsdiagram: Sone

Er det gjort infiltrasjonstest: Ja / Nei

Målt infiltrasjonskapasitet: $\text{m}^3/\text{m}^2 \text{ d}$

Dimensjonering:

Dimensjonerende vannmengde m^3/d Grøftelengde / Spredeareal m m^2

Infiltrasjonsanlegg: Rørtype

Lengde / Antall

Pukklag: Ja / Nei Tykkelse

Er det brukt vaska puk: Ja / Nei

Fordelingskum / -system:

Støtbelaster: Ja / Nei Type

Fordelingssystem (beskriv)

Øvrige dokumentasjoner:

Vedl. nr.

Vedl. nr.

Utslippsledning:

Ledning: Type Dimensjon

Plassering: Elv Bekk Åpent vann

Utslippsdybde: m Avstand fra land:

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12
REGISTRERING VED TILSYNSBESØK

Kontr. dato:

.....
Underskrift**1.0 FORMELLE FORHOLD**

Anleggseier: Abb. nr:

Adresse: Byggeår:

G.nr./ B.nr: Feste nr: Koord:

Boligheter tilknyttet: Fritidshus: Ja / Nei Kartblad:

2.0 REGISTRERINGER UNDER BEFARING**2.1 Slamavskilleren**

Alt i orden

Lekkasje i / mellom kammer 1:..... til kammer Ut

2:..... til kammer Ut

3:..... til kammer Ut

Feil på dykker/energidemper på innløp

Feil på dykker/energidemper på utløp

Lokket

Andre fysiske mangler

• Kommentarer vedr. slamnivå/tømming, overflateslam m.v.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 12
REGISTRERING VED TILSYNSBESØK

Kontr. dato:

.....
Underskrift**2.2 Utslippet****Alt i orden****Infiltrasjonsanlegg:**

Feil på fordelingssystem / støtbelaster (beskriv)

.....

Vannstand / oppstuvning i fordelingskum / tette infiltrasjonsrør: Ja / Nei

Kloakkoppslag på overflata: Ja / Nei

Registrering av unormale vannutslag i tilliggende skråninger, underliggende
terreng e.l.

Registrering av lukt e.l. ved anlegget:

.....

Utslippsledning:

Synlige skader: Ja / Nei. Beskriv

.....

Er ledningen utsatt for isgang, bølger e.l.

.....

3.0 DOKUMENTASJONER OG VEDLEGG

- Klage på lukt datert Vedl. nr.
- Klage på utslipp / lokal forurensning datert Vedl. nr.
- Renseresultater fra stk. prøveuttak Vedl. nr.

4.0 PÅLEGG OM TILTAK

- Tilsynet har gitt anbefaling til utslippsmyndigheten om å kreve tiltak: Ja / Nei
- Pålegg om tiltak er gitt til anleggseier ved brev av
med frist for utbedring satt til

 DaØ Driftsassistentene i Østfold IKS	KONTROLLSKJEMA MINIRENSEANLEGG		
	Skjema, Kapittel: 3-4-1		
	Utarbeidet av: Jan Fredrik Arnesen	Dato: 26.05.2010	Versjonsnummer: 1
	Godkjent av:	Dato:	Side 1 av 1 Gyldig fra:
Referanser: MORSA Forskriften			
KOMMUNE:		Kontrolldato:	
Kontrolladresse:		G.nr / b.nr:	
Anleggseiers navn:			
Visuelt inntrykk av avlegget:			
Avvikende lukt:			
Fysiske skader på mekaniske komponenter (NB fordeling av luft, blåsemaskiner), og anlegget generelt:			
Vurdering av biomedie (Rotor / pakke). Biofilm etc.:			
Doseringsutstyr / kjemikalier (Nivå):			
Observerte Avvik i prosess:			
Flytslam / Slamflukt:			
Slamnivå og vann nivå:			
Annet unormalt:			
Fremmedlegemer:			
Utførte målinger:			
pH:		Temperatur:	
Avholdt service:			
Andre kommentarer:			

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 13. RENSEANLEGG**REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

Kontr. dato:.....

.....**KOMMUNE**.....
Underskrift**1.0 FORMELLE FORHOLD**

Eier av virksomhet:

Adresse:..... Byggeår:.....

G.nr./ B.nr:Feste nr:Koord:

Ansvarlig driver av virksomheten:

Tlf: Organisasjons nr.

Type aktivitet i virksomheten:

Utslippstillatelse datert:Ref. nr.

2.0 KARTSKISSE/SITUASJONSPLAN

Her klippes inn ei kartskisse/situasjonsplan for renseanleggets beliggenhet. Kart over ledningsanlegg legges ved som vedlegg.

**TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 13. RENSEANLEGG
REGISTRERING/ 1. GANGS TILSYN****3.0 DELTAKERE**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.0 ANLEGGSDATA

- Beskrivelse av renseprosessen

.....

.....

.....

- Anlegget er dimensjonert for:.....pe. Q_{dim} m³/time
 $Q_{maks\ dim}$ m³/time

- Rensekrav utenom kravene gitt i forurensningsforskriften

.....

.....

.....

- Antall kontrollprøver i året. Totalt.....
BOF₅.....KOF.....Tot-P.....Tot-N.....SS.....

Andre parametere.....

- Dokumentasjoner følger i vedlegg

.....

.....

.....

TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 13. RENSEANLEGG

REGISTRERING/ 1. GANGS TILSYN

5.0 DOKUMENTASJON

Utslippstillatelse.....

Internkontroll med driftsinstruks.....

Driftsjournal.....

Prøvetakingsprogram.....

ROS-analyse.....

6.0 VISUELL GJENNOMGANG, FUNKSJONSKONTROLL

	Ok	Merknad	Vedlegg nr.
Innløpsarrangement	☐	☐	
Sil	☐	☐	
Sandfang	☐	☐	
Forsedimentering	☐	☐	
Biologisk rensetrinn	☐	☐	
Mellomsedimentering	☐	☐	
Flokkulering	☐	☐	
Ettersedimentering	☐	☐	
Slamretur	☐	☐	
Kjemikalie lager	☐	☐	
Doseringsutstyr	☐	☐	
Prøvetakere	☐	☐	
Rejektvannstrømmer	☐	☐	

**TILSYN MED AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 13. RENSEANLEGG
REGISTRERING/ 1. GANGS TILSYN**

Slamlager, slambehandling	☐	☐	
Slamavskiller, tømmerutiner	☐	☐	
Utslippspunkt	☐	☐	

7.0 KONTROLLPRØVER (analyseresultater)

Totalfosfor.....

BOF₅.....

KOF.....

Totalnitrogen.....

SS.....

Tilsynet er gjennomført av:.....Dato.....

Vedlegg: 1.....

2.....

3.....

4.....

**TILSYN MED AVLØPSANLEGG KAPITTEL 13. PUMPESTASJONER OG OVERLØP
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

Kontr. dato:.....

.....
Underskrift**1.0 FORMELLE FORHOLD**

Anleggseier: Rensedistrikt:

Adresse: Byggeår:

Stasjon nr./navn: Koord:

Nødoverløp ledes til:

2.0 KARTSKISSE/SITUASJONSPLAN

Her klippes inn ei kartskisse/situasjonsplan for anlegget.

**TILSYN MED AVLØPSANLEGG KAPITTEL 13. PUMPESTASJONER OG OVERLØP
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN****3.0 DELTAKERE**

.....

.....

.....

4.0 ANLEGGSDATA**Dykka pumper** ☐**Tørroppstilte pumper** ☐

- Kapasitet.....m³/time
- Antall pumper.....
- Kapasitet pumpe 1.....m³/time
- Kapasitet pumpe 2.....m³/time
- Kapasitet pumpe 3.....m³/time
- Tilrenning ved selvfall.....
- Tilførsel via pumpeledning.....

5.0 DOKUMENTASJON

- Dato for siste oppdatering av IK-system med driftsinstruks.....
- Registreres H₂S-konsentrasjoner?
-
- Registrering av pumpetider.....
-
- Registrering av overløp.....
-
-
- Har stasjonen bemerkninger i avløpsanleggets ROS-analyse?.....
-
-
- Stasjonen besøkes.....ganger i måneden

**TILSYN MED AVLØPSANLEGG KAPITTEL 13. PUMPESTASJONER OG OVERLØP
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

6.0 GENERELLE BETRAKTNINGER

.....
.....
.....
.....

Tilsynet er gjennomført av: **Dato**

Vedlegg: 1.
2.
3.

**TILSYN MED UTSLIPP/PÅSLIPP FRA OLJEUTSKILLERANLEGG ETTER KAPITTEL 15
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

Kontr. dato:.....

.....
Underskrift**1.0 FORMELLE OPPLYSNINGER**

Eier av virksomhet: Abb. nr:.....

Adresse: Byggeår:.....

G.nr./ B.nr: Feste nr: Koord:

Ansvarlig driver av virksomheten:

Tlf: Organisasjons nr.

Type aktivitet i virksomheten:

Utslippstillatelse datert: Ref. nr.

2.0 KARTSKISSE/SITUASJONSPLAN

Her klippes inn ei kartskisse/situasjonsplan for installasjonen med utslippspunkt/
påslippspunkt.

**TILSYN MED UTSLIPP/PÅSLIPP FRA OLJEUTSKILLERANLEGG ETTER KAPITTEL 15
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN****3.0 DELTAKERE**

.....

.....

.....

.....

.....

4.0 DATA

- Oljeutskiller installert(årstall)
- Påslipp til oljeutskiller (Q dim)m³/time
- Oljeutskillers nominelle størrelseNS
- Våtvolum.....m³
- Integrert sandfang.....m³
- Hvor føres avløpsvannet?.....

5.0 TØMMERUTINER

Kriterier for tømning:

Tømmes etter behov

Tømmes etter tidsintervall

Beskrivelse av vedlikehold og rutiner for ettersyn.....

.....

.....

.....

.....

Utførende firma

Avtalens varighet.....

Rapporters tømning til kommunen?.....

**TILSYN MED UTSLIPP/PÅSLIPP FRA OLJEUTSKILLERANLEGG ETTER KAPITTEL 15
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN****6.0 RUTINER FOR FUNKSJONSKONTROLL OG PRØVETAKING**

Utføres det ved tømning også en vurdering av at oljeutskiller fungerer tilfredsstillende og blir dette dokumentert i rapport fra utførende firma?

.....
.....

Gjennomføres det prøvetaking, og hvor ofte?

.....
.....
.....

7.0 VISUELL VURDERING

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tilsynet er gjennomført av: Dato

Vedlegg: 1.
2.
3.

**TILSYN MED PÅSLIPP TIL AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 15 A
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN**

Kontr. dato:.....

.....
Underskrift**1.0 FORMELLE FORHOLD**

Eier av virksomhet: Abb. nr:.....

Adresse: Byggeår:

G.nr./ B.nr: Feste nr: Koord:

Ansvarlig driver av virksomheten:

Tlf: Organisasjons nr.

Type aktivitet i virksomheten:

Utslippstillatelse datert: Ref. nr.

2.0 KARTSKISSE/SITUASJONSPLAN

Her klippes inn ei kartskisse/situasjonsplan for avløpsnettet / påslippspunktet og eventuelle tiltak som det er stilt krav til i eventuell påslippstillatelse.

**TILSYN MED PÅSLIPP TIL AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 15 A
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN****3.0 DELTAKERE**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.0 DATA OM PÅSLIPPET

- Mengde: Forventet påslipp m³/time
- Forventet påslipp m³/døgn
- Forventet påslipp m³/år
- Eventuelle kjente forurensninger i prosessvannet ved påslipp.....
-
-
-
- Temperaturområde på prosessvann ved påslipp.....
- Forventet pH
- Inneholder prosessvannet organisk materiale?.....
- Benyttes det tungmetaller i prosessen, eventuelt hvilke?.....
-
- Andre innsatsfaktorer/kjemikalier.....
-
-

**TILSYN MED PÅSLIPP TIL AVLØPSANLEGG ETTER KAPITTEL 15 A
REGISTRERING / 1. GANGS TILSYN****5.0 RETNINGSLINJER FOR KONTROLL OG BEHANDLING AV PROSESSVANN TIL
AVLØP BESKREVET I BEDRIFTENS IK-SYSTEM**

.....

.....

.....

.....

.....

Vedlegg nr.

6.0 FORSLAG TIL KRITERIER FOR PÅSLIPP

- Mengde: Maks påslipp m³/time
- Maks påslipp m³/døgn
- Maks påslipp m³/år
- Grenseverdier for temperatur
- Grenseverdier for pH
- Andre forhold som må vurderes i en avtale
-
-
-

7.0 FORSLAG TIL RUTINER FOR RAPPORTERING

.....

.....

.....

.....

Tilsynet er gjennomført av: Dato:

Vedlegg: 1.

 2.

 3.

SJEKKLISTE FOR TILSYN VED AVLØPSANLEGG DER KOMMUNEN ER FORURENSNINGSMYNDIGHET

Utarbeidet av Driftsassistansen i Hedmark

Hovedtema	Beskrivelse av følgende elementer	Kommentar	§ i "Forskrift om begrensning av forurensning"		Renseanleggstype og størrelse			
					< 50 pe			< 2000 pe
Dokumentstyring	Ansvarlig dokumentasjon Underliggende dokumentasjoner	- Hvem er ansvarlig? - Hvor oppbevares dokumentasjoner? - Sjekk at dette stemmer! - Arkivering av klager og henvendelser vedrørende (krav 5 år): 1. Utslipp fra avløpsnett/overløp 2. Lukt 3. Utslipp fra renseanlegg	Anlegg < 50 pe	Anlegg < 2000 pe /10.000 pe	Mini-reanseanl.	Naturbasert anlegg	Andre anlegg	Alle typer anlegg
			--	--	X	X	X	X
Lover og forskrifter	Hvor lenge registreringer og dokumentasjoner skal arkiveres/oppbevares		--	§ 13-6 § 13-10 § 13-11				X
	Pålegg, rapporter fra tilsynsmyndigheter	- Er det mottatt nye pålegg i løpet av siste periode? - Er ev. pålegg fulgt opp og gjennomført? - Er det mottatt rapporter fra tilsynsmyndigheter i løpet av siste periode?	--	--	X	X	X	X
	Oversikt over gjeldende krav som gjelder for virksomheter	- Er oversikten oppdatert og à jour?	--	--	X	X	X	X
Anlegg	Kopi av godkjenninger og tillatelser	- Er det mottatt nye godkjenninger og tillatelser i løpet av siste periode? - Er de gamle erstattet med de nye? - Har anlegget typegodkjenning?	--	--	X	X	X	X
	Typegodkjenning		§ 12-10		X			
	Utførelse anlegg	- Er anlegget i henhold til beskrivelsen/godkjenningen? - Er det foretatt vesentlige endringer? Er det i så fall sendt skriftlig melding om dette til kommunen?	§ 12-4, § 12-5, § 12-10 § 12-3	§ 13-4 § 13-5 § 13-11 § 13-3	X X X	X X X	X X X	X X X

Hovedtema	Beskrivelse av følgende elementer	Kommentar	§ i "Forskrift om begrensning av forurensning"		Renseanleggstype og størrelse			
					< 50 pe			< 2000 pe
			Anlegg < 50 pe	Anlegg < 2000 pe /10.000 pe	Mini-reanseanl.	Naturbasert anlegg	Andre anlegg	Alle typer anlegg
Anlegg, forts.	Terrengutslag, grunnforhold mv.	- Finnes tilstrekkelig dokumentasjon i henhold til krav?	§ 12-10	--		X		
	Anleggsdelene	- Anlegget bør av og til visuelt inspiseres	--	--	X	X	X	X
Registreringer	Overløp (inkl. nødoverløp)	- Finnes en samlet oversikt over alle overløp på avløpsnettet? - Inkluderer oversikten også eventuelle lekkasjer av betydning? - Er overløpene driftstid beregnet?	--	§ 13-6				X
Avtaler	Serviceavtaler Vedlikeholdsavtaler Driftsavtaler Andre avtaler	- Er oversikten over inngåtte avtaler à jour? - Blir inngåtte avtaler fulgt opp? - Er det behov for å revidere noen eksisterende avtaler? - Er det behov for å inngå andre avtaler?	--	--	X	X	X	X
Drift	Lovpålagte krav til driftsoppfølging	- Hvordan ivaretas at krav fastsatt i konsesjoner, lover og forskrifter relatert til drift oppfylles?	--	--	X	X	X	X
	Renseresultater	Blir renseresultater vurdert opp mot krav for anlegget? - rensegrad/utslippskonsentrasjon - slamproduksjon	--	§ 13-7/8	X X	X	X	X
	Driftsoppfølging	- Drives anleggets prosesser på en forsvarlig og kontrollert måte? Blir dette dokumentert? - Blir rutinemessige gjøremål utført? Kan dette dokumenteres? - Drives anlegget i henhold til en skriftlig drifts- og vedlikeholdsavtale? Er avtalen i henhold til krav?	§ 12-13 § 12-13 § 12-13	§ 13-11 § 13-11 § 13-11	X X X	X X X	X X X	X X X

Hovedtema	Beskrivelse av følgende elementer	Kommentar	§ i "Forskrift om begrensning av forurensning"		Renseanleggstype og størrelse			
					< 50 pe			< 2000 pe
			Anlegg < 50 pe	Anlegg < 2000 pe /10.000 pe	Mini- renseanl.	Naturbasert anlegg	Andre anlegg	Alle typer anlegg
Drift, forts.	Driftsoppfølging, forts.	- Blir slamavskillere tømt i henhold til krav?	§ 12-13	§ 13-11	X	X	X	
	Uregelmessigheter i driften	- Hvilke rutiner følges når det avdekkes avvik i forhold til krav fastsatt i tillatelser? - Fungerer disse rutinene hensiktsmessig og tilfredsstillende? - Blir tiltak iverksatt (beredskapstiltak)? - Blir dette rapport?	§ 12-7 § 12-13	§ 13-6 § 13-11	X	X	X	X
	Driftsinstruks/rutiner	- Er driftsinstruksene/rutinene gjennomgått og revidert? - Er det avdekket behov for nye instruks/rutiner? - Er instruksene hensiktsmessig for å oppnå stabil og sukkert drift?	§ 12-7 § 12-13	§ 13-6 § 13-11	X	X	X	X
	Vedlikehold	- Utføres vedlikehold av anlegget på en forsvarlig og kontrollert måte? Blir dette dokumentert? - Blir rutinemessige kontroller utført? Kan dette dokumenteres?	§ 12-7 § 12-13	§ 13-6 § 13-11	X	X	X	X
	Kalibrering/vedlikehold av måle- og prøvetakingsutstyr og annet utstyr	- Blir utstyr kalibrert og vedlikeholdt regelmessig? Dokumenteres dette? - Er det gjennomførte vedlikeholdet/kalibrering tilstrekkelig for å ha kontroll med driften til enhver tid?	§ 12-7 § 12-13	§ 13-6 § 13-11	X	X	X	X
Prøvetaking	Prøvetakingsplaner	- Finnes prøvetakingsplan?			X	X	X	X
	Prøvetaking Analysering	- Blir prøver tatt ut i henhold til plan? - Blir prøvene analysert på akkreditert laboratorium for disse analysene?		§ 13-12 § 13-14	X	X	X	X
	Vurdering av resultater	- Blir renseresultatene vurdert?	--	§ 13-15				X

Hovedtema	Beskrivelse av følgende elementer	Kommentar	§ i "Forskrift om begrensning av forurensning"		Renseanleggstype og størrelse			
					< 50 pe			< 2000 pe
			Anlegg < 50 pe	Anlegg < 2000 pe /10.000 pe	Mini-reanseanl.	Naturbasert anlegg	Andre anlegg	Alle typer anlegg
Rapportering	Rapporteringer	- Rapporteres til kommunen i henhold til krav? - Rapporteres til KOSTRA i henhold til krav	--	§ 13-16 § 11- 5				X
Avvik	Avviksrapportering og behandling	- Finnes rutiner for avviksrapportering og behandling? - Blir avvik rapportert? - Finnes dokumentasjon på avvik? Kommunen bør vurdere: - hvilke typer avvik de ønskes skal varslet umiddelbart til kommunen - hvordan de å følge opp avvik – melding om når det er lukket for eksempel	--	--				X

Utgitte Norsk Vann Rapporter

(Tidligere kalt NORVAR-rapporter)

20. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Sluttrapport
- 20a. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Aerob og anaerob behandling
- 20b. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Kalking. Kompostering
- 20c. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Slamavvanning
- 20d. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Termisk behandling av kloakkslam
21. NORVAR's årsberetning 1991
22. EDB i VAR-teknikken. Fase 1 - kravspesifikasjoner m.m. Status-beskrivelse og forslag til videre arbeid (*Utgått*)
- 23a. Internkontroll for VA-anlegg. Mal for internkontroll-håndbok for VA-anlegg.
- 23b. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for avløpsanlegg. Eksempel fra Fredrikstad og omegn avløpsanlegg
- 23c. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for vannverk. Eksempel fra Vansjø vannverk
- 23d. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. Informasjon, avvik og tiltak, verne- og sikkerhetsarbeid, opplæring
- 23e. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved vannbehandlingsanlegg
- 23f. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved avløpsrenseanlegg
- 23g. Interkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Oltedalen kloakkrenseanlegg
- 23h. Internkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Smøla vannverk
- 23i. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontroll for VA-transportsystemet. Eksempel fra Nedre Eiker kommune
24. NRV-prosjekt. Korrosjonskontroll ved vannbehandling med mikronisert marmor
25. Mal for prosessoppfølging av anlegg for stabilisering og hygienisering av slam
26. Installering av gassmotor for strømproduksjon ved renseanlegg
27. Mottak og behandling av avvannet råslam ved renseanlegg som hygieniserer og stabiliserer slam i væskeform
28. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt
29. Regnvannsoverløp
30. Utvikling og uttesting av datasystem for informasjonsflyt i VA-sektoren (*Utgått*)
31. PRO-VA, Brukerklubb for prosess-styresystemer, drift- og fjernkontroll for VA-anlegg. Oversikt pr.1993. Leverandører, produkter, konsulenter (*Utgått*)
32. Bruk av statiske metoder (kjemometri) for å finne sammenhenger i analyseresultater for avløpsvann
33. Evaluering av enkle rensemetoder. Slamavskillere
34. Evaluering av enkle rensemetoder. Siler/finrister
35. Kravspesifikasjon og kontrollprogram for VA-kjemikalier (*Utgått*)
36. Filter som hygienisk barriere
37. EU/EØS, konsekvenser for Norges vannforsyning
38. NORVAR-prosjekter 1992/93 (*Utgått*)
39. Implementering av EDB-basert vedlikeholdssystem. Erfaringer fra referanseprosjekt knyttet til pilot-prosjekt ved Bekkelaget renseanlegg (*Utgått*)
40. Driftsassistanter for avløp. Utredning om rolle og funksjon fremover
41. Metri-tel. Kommunikasjonsmedium for VA-installasjoner. Erfaringer fra prøveprosjekt i Sandefjord kommune (*Utgått*)
42. Industriavløp til kommunalt nett. Evaluering av utførte industrikartleggingsprosjekt.
43. Korrosjonskontroll ved Hamar vannverk
44. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt. Vekstsesongen 1994
45. Forsøk med forfelling og felling i 2 trinn med polyaluminium-klorid høsten 1993 Kartlegging av slam- slamvannsstrømmer med og uten forfelling 1993-94
46. Renovering av avløpsledninger. Retningslinjer for dokumentasjon og kvalitetskontroll
47. Strategidokument for industrikontroll
48. NORVAR og miljøteknologi. Forprosjekt
49. Grunnundersøkelser for infiltrasjon - små avløpsanlegg. Forundersøkelse, områdebefaring og detaljundersøkelse ved planlegging og separate avløpsanlegg (*Erstattet av 178/10*)
50. Rørinspeksjon i avløpsledninger. Rapporteringshåndbok (*Erstattet av 145/05*)
51. Slambehandling
52. Bruk av slam i jordbruket
53. Bruk av slam på grøntarealer
54. Rørinspeksjon av avløpsledninger. Veileder (*Erstattet av 145/05*)
55. Vannbehandling og innvendig korrosjonskontroll i vannledninger
56. Vannforsyning til næringsmiddelindustrien. Krav til kvalitet. Vannverkenes erstatningsansvar ved svikt i vannleveransen
57. Trykkreduksjon. Håndbok og veileder
58. Karbonatisering på alkaliske filter
59. Veileder ved utarbeidelse av prosessgarantier
60. Avløp fra bilvaskerianlegg til kommunalt renseanlegg
61. Veileder i planlegging av fornyelse av vannledningsnett
62. Veileder i planlegging av spyling og pluggkjøring av vannledningsnett
63. Mal for godkjenning av vannverk
64. Driftserfaringer fra anlegg for stabilisering og hygienisering av slam i Norge
65. Forslag til veileder for fettavskillere til kommunalt avløpsnett
66. EØS-regelverket brukt på anskaffelser i VA-sektoren
67. Filter som hygienisk barriere - fase 3
68. Korrosjonskontroll ved Stange vannverk
69. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Siler/finrister
70. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Store slamavskillere samt underlag for veileder
71. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 3. Veileder for valg av rensemetode ved utslipp til gode sjøresipienter
72. Utviklingstrekk og utfordringer innen VA-teknikken. Sammenstilling av resultatet fra arbeidet i NORVARs gruppe for langtidsplanlegging i VA-sektoren
73. Etablering av NORVARs VA-infotorg. Bruk av internett som kommunikasjonsverktøy (*Utgått*)
74. Informasjon fra NORVARs faggruppe for EDB og IT. Spesialrapport - 5. Utgave Beskrivelse av 34 EDB-programmer/Moduler for bruk i VA-teknikken (*Erstattet av 133/03*)
75. NORVARs faggruppe for EDB og IT. IT-strategi i VA-sektoren. (*Erstattet av 133/03*)
76. Dataflyt-klassifisering av avløpsledninger. (*Erstattet av 150/07*)
77. Alternative områder for bruk av slam utenom jordbruket. Forprosjekt
78. Alternative behandlingsmetoder for fettslam fra fettavskillere
79. Informasjonssystem fordrikkevann, forprosjekt
80. Sjekkliste/veiledninger for prosjektering og utførelse av VA-hoved og stikkledninger - sanitærinstallasjoner
81. Veileder. Kontrahering av VA-tekniske prosessanlegg i totalentreprise
82. Veileder for prøvetaking av avløpsvann
83. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering (*Erstattet av 145/05*)
84. Forfall og fornyelse av ledningsnett
85. Effektiv partikkelseparasjon innen avløpsteknikken
86. Behandling og disponering av vannverksslam. Forprosjekt
87. Kalsiumkarbonatfiltre for korrosjonskontroll. Utpøving av forskjellige marmormasser
88. Vannglass som korrosjonsinhibitor. Resultater fra pilotforsøk i Orkdal kommune
89. VA-ledningsanlegg etter revidert plan- og bygningslov
90. Actiflo-prosjektet ved Flesland ra
91. Vurdering av "slamfabrikk" for Østfold
92. Informasjon om VA-sektoren - forprosjekt
93. Videreutvikling av NORVAR. Resultatet av strategisk prosess 1997/98
94. Nettverksamarbeid mellom NORVAR, driftsassistanter og kommuner
95. Veileder for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken
96. Rist- og silgods - karakterisering, behandlings- og disponeringsløsninger
97. Slamforbrenning (VA-forsk 1999-11). (Samarbeidsprosjekt med VAV)
98. Kvalitetssystemer for VA-ledninger. Mal for prosessen for å komme fram til kvalitetssystem som tilfredsstiller kravene i revidert plan- og bygningslov

99. Veiledning i dokumentasjon av utslipp
 100. Kvalitet, service og pris på kommunale vann- og avløpstjenester
 101. Status og strategi for VA-opplæringen
 102. Oppsummering av resultater og erfaringer fra forsøk og drift av nitrogenfjerning ved norske avløpsrenseanlegg
 103. Returstrømmer i rensesanlegg. Karakterisering og håndtering
 104. Nordisk konferanse om nitrogenfjerning og biologisk fosforfjerning 1999
 105. Sjekkliste plan- og byggeprosess for silanlegg
 106. Effektiv bruk av driftsinformasjon på rensesanlegg/mal for rapportering
 107. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Teknisk veiledning. Foreløpig utgave
 108. Data for dokumentasjon av VA-sektorens infrastruktur og resultater
 109. Resultatindikatorer som styringsverktøy for VA-ledelsen
 110. Veileder i konkurranseutsetting. Avtaler for drift og vedlikehold av VA-anlegg
 111. Eksempel på driftsinstruks for silanlegg. Cap Clara i Molde kommune
 112. Erfaringer med nye renseløsninger for mindre utslipp
 113. Nødvendig kompetanse for drift av avløpsrenseanlegg. Læreplan for driftsoperatør avløp
 114. Nødvendig kompetanse for drift av vannbehandlingsanlegg. Læreplan for driftsoperatør vann
 115. Pumping av avløpsslam. Pumpetyper, erfaringer og tikk
 116. Scenarier for VA-sektoren år 2010
 117. VA-juss. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Erstattet av 134/03*)
 118. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR- teknikk (*Erstattet av 138/04*)
 119. Omstruktureringer i VA-sektoren i Norge En kartlegging og sammenstilling
 120. Strategi for norske vann- og avløpsverk. Rapport fra strategiprosess 2000/2001
 121. Kjøkkenavfallsvernere for håndtering av matavfall. Erfaringer og vurderinger
 122. Prosessen ved utarbeidelse av miljømål for vannforekomster. Erfaringer og råd fra noen kommuner
 123. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter
 124. Nødvendig kompetanse for legging av VA-ledninger. Læreplan for ADK 1
 125. Mal for forenklet VA-norm
 126. Organisering og effektivisering av VA-sektoren. En mulighetsstudie
 127. Vassdragsforbund for Mjøsa og tilløpselvene - en samarbeidsmodell
 128. Bruk av resultatindikatorer og benchmarking i effektivitetsmåling av kommunale VA-virksomheter. Erfaringer og anbefalinger fra et prøveprosjekt
 129. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering hovedledninger
 130. Gjenanskaffelseskostnadene for norske VA-anlegg
 131. Effektivisering av avløpssektoren
 132. Forslag til nytt system for prosjektvirksomheten i NORVAR
 133. IT-strategi for VA-sektoren. Veiledning
 134. VA-JUS. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Oppdateres årlig på www.norsk vann.no*)
 135. Vannledningsrør i Norge. Historisk utvikling. 26 dimensjonstabeller
 136. Hygienisk barrierer og kritiske punkter i vannforsyningen: Hva har gått galt?
 137. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng (*erstattet av 181/2011*)
 138. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR-teknikk. Revidert utgave
 139. Erfaringar med kloring og UV-stråling av drikkevatt
 140. NORVARs videre arbeid med slam. Strategisk plan for prosjektvirksomhet, informasjon og kommunikasjon. Forprosjekt
 141. Trenger Norge en VA-lov? Drøfting av behovet for en egen sektorlov for vann og avløp
 142. NORVARs benchmarkingsprosjekt 2004 Presentasjon av målesystem og resultater for 2003 ed analyse av datamaterialet
 143. Kartlegging av mulig helserisiko for abonnenter berørt av trykkløst vannledning ved arbeid på ledningsnett
 144. Veiledning i overvannshåndtering (*Erstattet av 162/08*)
 145. Inspeksjonsmanual for avløpssystemer. Del 1 – Ledninger
 146. Bærekraftig vedlikehold. Betraktinger av utvalgte problemstillinger knyttet til langsiktig forvaltning av vannledningsnett
 147. Optimal desinfeksjonspraksis for drikkevann
 148. Veiledning i utarbeidelse av prøvetakingsprogrammer for drikkevann
 149. Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning
 150. Dataflyt – Klassifisering av avløpsledninger
 151. Veiledning for vedlikeholdssystemer (FDV)
 152. Veiledning for anskaffelse av driftskontrollsystemer i VA-sektoren
 153. Norm for symboler i driftskontrollsystemer for VA-sektoren
 154. Norm for tagkoding i VA-anlegg
 155. Norm for merking og FDV-dokumentasjon i VA-sektoren
 156. Veiledning for oljeutskilleranlegg
 157. Organiske miljøgifter i norsk avløpsslam. Resultater fra undersøkelsen i 2006/07
 158. Termoplastrør i Norge – før og nå
 159. Håndbok i kildeopsporing i avløpssystemet
 160. Driftserfaringer med membranfiltrering
 161. Helsemessig sikkert vannledningsnett
 162. Veiledning i klimatilpasset overvannshåndtering
 163. Veiledning for innhenting og evaluering av tilbud på analyseoppdrag
 164. Veiledning for UV-desinfeksjon av drikkevann
 165. Innsamlingsverktøy for vedlikeholdsdata
 166. Tiltak for å bedre fosforfjerningen på kjemiske rensesanlegg
 167. Veiledning for kjøp av VA-kjemikalier
 168. Veiledning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg
 169. Optimal desinfeksjonspraksis fase 2
 170. Veileder til god desinfeksjonspraksis
 171. Erfaringer med lekkasjekontroll
 172. Trykktap i avløpsnett
 173. Veiledning for bruk av støpejernsrør
 174. Hygienisering av avløpsslam. Langtidslagring og enkel rankekompostering. Resultater fra 3 års valideringstesting
 175. Vann og avløp for nye i bransjen – læreplan E-læring og samlinger
 176. Statlige gebyrer og avgifter på de kommunale VAR-tjenestene
 177. Drikkevannskvalitet og kommende utfordringer – problemoversikt og status
 178. Grunnundersøkelser for infiltrasjon – mindre avløpsanlegg
 179. Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp
 180. Fjernavlesning av vannmålere
 181. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng
 182. Prøvetaking av avløpsvann og slam
 183. Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri
 184. Tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg innen kommunens myndighetsområde
- Rapportserie B:
- B1: Effektive VA-organisasjoner og tilfredse brukere. Forprosjekt
 - B2: PressurePuls for deteksjon av lekkasje på vannledninger.
 - B3: Kvalitetshveing av nye VA-ledningsanlegg. Kartlegging og tiltaksforslag
 - B4: Vannkvalitet i ledningsnett – Problemoversikt og status. Forprosjekt.
 - B5: Utslipp fra bilvaskehaller
 - B6: Kommunikasjonsstrategi for NORVAR og norske vann og avløpsverk
 - B7: Sandnesmodellen. Eksempel på system for kommunikasjon og virksomhetsstyring
 - B8: Forprosjekt energinettverk i VA-sektoren
 - B9: Utvikling av et system for spørreundersøkelser blant VA-kundene
 - B10: Vannkilden som hygienisk barriere
 - B11: Økonomiske forhold i interkommunalt VA-samarbeid – praksis og kjøreregler
 - B12: Drikkevatt i media
 - B13: Silslam – mengder, behandlingsløsninger og bruksområder. Forprosjekt.
 - B14: Klimatilpasningstiltak i VA-sektoren - forprosjekt
- Rapportserie C:
- C1: Sårbarhet i vannforsyningen
 - C2: Stoff for stoff – kilde for kilde. Kvikksølv i avløpsnett
 - C3: Samarbeid om økt bruk av avløpsslam på grøntarealer
 - C4: Effekter av bruk av matavfallsvernere på ledningsnett, rensesanlegg og avfallsbehandling
 - C5: Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen - veiledning
 - C6: I veien for hverandre - Samordning av rør og kabler i veigrunnen
 - C7: Forvaltningspraksis ved norsk damsikkerhet
- De mest aktuelle rapportene ligger som PDF-filer på www.norsk vann.no**

- Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vann- og avløpssektoren (VA-sektoren). Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre VA-sektoren funksjonelle rammevilkår og legge til rette for kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling.
- Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide VA-selskaper, kommunenes driftsassistanser for VA og noen private andelsvannverk. Norsk Vann representerer ca 360 kommuner med over 95 % av landets innbyggere. Virksomheten finansieres i hovedsak gjennom kontingenter fra medlemmene.
- Norsk Vann styres av eierne gjennom årsmøtet og av et styre sammensatt av representanter fra eierne.

- I Norsk Vanns prosjektsystem gjennomføres hvert år prosjekter for ca. 6 mill. kroner
- Det er praktiske og aktuelle spørsmål innenfor vann- og avløp som utredes
- Deltakerne foreslår prosjekter, styrer gjennomføringen og får full tilgang til alle resultater

